

Kuva: Taija Kirstua

Kuva: Pihla Liukkonen/Kontrastia

Kuva: Pihla Liukkonen/Kontrastia

Kuva: Pihla Liukkonen/Kontrastia

Tehdään & yhdessä MÄNTYHARJU.

**VUOSITTAINEN
HYVINVOINTIRAPORTTI
2022**

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA 1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNISSA

- 1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä velvoittavat lakipykälät ja kunnan strategia
- 2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen linkittyvät työryhmät Mäntyharjussa
- 3 Tiedolla johtaminen
  - 3.1 HYTE-kerroin
  - 3.2 TEAviisari
  - 3.3 Tilastotietoa ja kyselyitä
  - 3.4 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi
- 4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 5 Kestävä kehitys

OSA 2. MÄNTYHARJUN JA MÄNTYHARJULAISTEN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2022

- 6 Hyvinvoinnin tila eri ikäryhmillä
  - 6.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet
  - 6.2 Nuoret ja nuoret aikuiset
  - 6.3 Työikäiset
  - 6.4 Ikäihmiset
  - 6.5 Kaikki ikäryhmät
    - 6.5.1 Talous ja elinvoima
    - 6.5.2 Osallisuus
    - 6.5.3 Turvallisuus ja liikenne
    - 6.5.4 Sosiaali- ja terveydenhuolto

OSA 3. HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021-2025

- 7 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi vuonna 2022

OSA 4. SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN TOIMIELIMISSÄ

OSA 5. LÄHTEET

LIITE 1: Indikaattorien osoittama hyvinvointi Mäntyharjussa 2022

MÄNTYHARJU

2022

Mäntyharjulaisia **5 564**,
joista alle 18-vuotiaita **13,5 %** ja
yli 65-vuotiaita **39,1 %**

Asuntokuntia yhteensä **3 017**,
joista yhden hengen
asuntokuntia **50,3 %**
Ahtaasti asuvia
lapsiasuntokuntia **28,3 %**
kaikista lapsiasuntokunnista.

HYTE-kerroin* (0-100)
74
HYTE-kerroin €/asukas
21,0

*hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen
valtionosuuden lisäosa

Työttömät, % työvoimasta
9,5

Nuorisotyöttömät, %
18 - 24-vuotiaasta työvoimasta
16,9

Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
2,8

Hyvinvointitekoja lukuina
esimerkiksi

Kansalaisopiston kurseja: **214**

Nuorisotilalla kävijöitä: **1099**

Kirjaston tapahtumia: **43**

Hiihtolatuja: **100 km**

Jaetut liikunta-avustukset **32 000 €**
ja kulttuuriavustukset **11 000 €**

Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

Hyväksytty kunnanvaltuustossa 06.06.2022 (§34)

Kolme painopistettä, yksitoista tavoitetta ja neljäkymmentäkuusi
toimenpidettä

- Toimenpiteistä 6 kpl ei ole toteutunut toistaiseksi
- Toimenpiteistä 25 kpl on toteutunut osittain
- Toimenpiteistä 15 kpl on toteutunut

JOHDANTO

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista ja pitkäjänteistä työtä. THL:n (2022a) mukaan se on toimintaa, jolla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja niiden parantamiseen. Esimerkiksi kunnassa näitä mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta kunnan olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä (Kilpeläinen ym. 2021). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä (hyte-työssä) pääpaino on ennaltaehkäisevässä toiminnassa.

Stiglitzin komission mallissa hyvinvointi koostuu kahdeksasta eri osa-alueesta, jotka ovat terveys, koulutus, henkilökohtainen toiminta ja työ, ääni kuuluville yhteiskunnassa, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, aineellinen elintaso, ympäristö ja turvallisuuden tunne (kuva 1) (Stiglitz ym. 2009). Sosiaali- ja terveysministeriö (Lohtander ym. 2021) on luonut kyseisen mallin pohjalta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukartan, jossa jokaiselle mallin osa-alueelle on jäsenneily siihen linkittyviä toimia ja palveluita (kts. tarkemmin [täältä](#), s. 18-20).

Kuva 1. Stiglitzin komission hyvinvoinnin eri osa-alueet (Lohtander ym. 2021).

Hyvinvoinnin eri osa-alueita tarkastelemalla on mahdollista havainnoida, että kuntien hyte-työ on laaja-alaista ja poikkihallinnollista työtä (Kuntaliitto 2023a). Poikkihallinnosta työtä korostaa myös termi terveys kaikissa politiikoissa (HiAP, health in all policies). Monet väestön terveyteen keskeisesti vaikuttavat tekijät ovat terveyssektorin ulkopuolella (esimerkiksi koulutus, työllisyys, ympäristö, ja liikenne), ja tästä syystä terveysvaikutukset on otettava huomioon laajalti kaikilla toimialoilla sekä toimenpiteissä (THL 2022b). Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ei kunta organisaationa tuota yksin, vaan merkittävässä roolissa ovat alueen yhdistykset, järjestöt, seurakunnat sekä yritykset ja yhteisöt.

Hyvinvointiraportti on vuosittain laadittava lakisääteinen asiakirja, joka kuvaa kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja hyte-työn toimenpiteitä raportointivuodelta. Tämä vuosittainen raportti sisältää ensimmäisessä osassa hyte-työn lähtökohtia ja perusteita niin yleisellä kuin paikallisella tasolla. Toisessa osassa käydään läpi kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja siinä tapahtuneita muutoksia sekä tehtyjä toimia vuonna 2022 eri kohderyhmien ja teemojen osalta. Viimeisessä osassa tarkastellaan vuosille 2021-2025 laadittua hyvinvointisuunnitelmaa ja sen tavoitteiden ja toimenpiteiden edistymistä vuoden 2022 aikana. Raportin liitteenä on tilastotietoa vuonna 2022 päivittyneistä tilastoista.

OSA 1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNISSA

1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä velvoittavat lakipykälät ja kunnan strategia

Kunnilla on [kuntalain](#) (410/2015) 1 §:n mukaisesti olennainen rooli hyte-työssä ”Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.” Lisäksi kuntalaissa mainitaan kunnan vastuut osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksissa (22 §) sekä viestinnässä ja tiedottamisessa (29 §).

[Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä](#) (612/2021) 6 §:ssä kunnille on säädetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä seuraavanlaisia tehtäviä (Kuntaliitto 2023a):

- Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan.
- Strategisessa suunnittelussa asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet.
- Tehtävä päätösten vaikutusten ennakoarvointi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen kohdistuvista päätöksistä väestöryhmittäin.
- Nimettävä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.
- Seurattava asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- Raportoitava valtuustolle vuosittain hytestä ja valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.
- Tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteisteistyötä hyvinvointialueen kanssa sekä tuettava toisiaan asiantuntemuksellaan sekä tehtävä myös yhteistyötä alueella toimivien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.
- Kunnan on edistettävä hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Osallistuttava vuosittaisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin neuvotteluihin

Lisäksi [laki ehkäisevästä päihdetyön järjestämisestä](#) (523/2015), [laki kuntien kulttuuritoiminnasta](#) (166/2019), [nuorisolaki](#) (1285/2016) sekä [liikuntalaki](#) (390/2015) ohjaavat kunnan hyvinvointityötä.

Myös kuntalain 37 §:ssä mukaisesti kuntastrategiassa tulee huomioida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

[Mäntyharjun kunnan strategian](#) (2022-2025) painopisteet ovat:

- Talous ja päätöksenteko
- Kuntaimago
- Elinkeinojen menestys
- Aktiviteetit ja luonto

4. painopiste, aktiviteetit ja luonto, sisältää kulttuuri-, liikunta- ja luontoaktiviteettien edistämisen ja ylläpidon ja saavutettavuuden huomioimisen.

Vuoden 2022 talousarviossa toimialat asettivat toiminnallisia tavoitteita koskien strategiaa ja hyvinvointia. Näitä tavoitteita arvioitiin kolmannesvuosiraporttien sekä tilinpäätöksen yhteydessä ([Kunnanvaltuusto 5.6. §26](#)). Tavoitteet ja niiden toimenpiteet tukivat kunnan kokonaisvaltaista hyvinvointityötä eri kohderyhmät huomioiden.

2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen linkittyvät työryhmät Mäntyharjussa

Hyvinvoinnin edistämisen työryhmä:

Mäntyharjussa toimii monialainen poikkihallinnollinen työryhmä, jonka tehtävä on koordinoida ja kehittää kunnan alueella tapahtuvaa hyvinvoinnin edistämistyötä. Työryhmä vastaa kunnan hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyöstä.

Työryhmään kuuluu kunnan työntekijöitä (sivistysjohtaja, hyvinvointikoordinaattori, tekninen johtaja, etsivä nuorisotyöntekijä sekä liikuntaneuvoja) ja luottamushenkilöitä, yhdistysten edustajia sekä seurakunnan, yritysten,

Eloisan (hyvinvointikoordinaattori) ja nuorisovaltuuston edustaja. Työryhmän kokoonkutsujana ja esittelijänä toimii hyvinvointikoordinaattori. Työryhmä kokoontuu vuoden aikana 2-4 kertaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointi työryhmä (ent. Opiskelijahuollon ohjausryhmä):

Monialaisen työryhmän tarkoituksena on koordinoita ja kehittää kunnan hyvinvoinnin edistämistyötä nimenomaan lasten ja nuorten näkökulmasta. Työryhmään kuuluu laajalti sivistyspalveluiden henkilöstöä (sivistysjohtaja, hyvinvointikoordinaattori, perusopetuksen ja lukion rehtorit, varhaiskasvatuksen johtaja ja nuorisotyöntekijöitä) sekä Eloisan (ent. Essoten) työntekijöitä erityisesti opiskeluhuoltoon liittyen. Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä kokoontuu noin 4-6 kertaa vuodessa. Työryhmän kokoonkutsujana ja esittelijänä toimii sivistysjohtaja.

Ehkäisevän toiminnan työryhmä:

Ehkäisevän toiminnan työryhmä kokoontuu noin joka toinen kuukausi organisoimaan toimenpiteitä, joilla voidaan ennaltaehkäistä päihdeidenkäyttöä ja riippuvuuksien syntyä sekä vähentää päihde- ja peliriippuvuuksista johtuvia haittoja. Kokoonpano muodostaa moniammatillisen työryhmän, jossa ovat edustettuna sosiaali- ja terveyspalvelut (Eloisa), nuorisopalvelut, perusopetus, seurakunta sekä kulttuuri- ja työllisyyspalvelut. Työryhmä on laatinut vuosittain toimintasuunnitelman tulevalle vuodelle.

Työryhmä toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa. Kokoonkutsujana ja esittelijänä toimii hyvinvointikoordinaattori.

Peli- ja päihdekasvatus työryhmä:

Peli- ja päihdekasvatustyöryhmä ryhtyi työstämään vuonna 2022 peli- ja päihdekasvatussuunnitelmaa. Työryhmän tarkoituksena on kokoontua säännöllisesti asiakirjojen työstämistä varten sekä jatkossa kokoontua arvioimaan asiakirjojen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Työryhmään kuuluu kunnan hyvinvointikoordinaattori, yhtenäiskoulun ja lukion rehtori, varhaiskasvatuksen johtaja, opiskeluhuollon työntekijöitä ja kirjaston, nuorisopalveluiden sekä koulun henkilökuntaa.

Liikenneturvallisuustyöryhmä:

Mäntyharjun kunnassa toimii poikkihallinnollinen liikenneturvallisuustyöryhmä, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa keskustelemaan ajankohtaisista liikenneturvallisuusaiheista sekä suunnittelemaan toimenpiteitä. Kunnan eri toimialojen edustuksen lisäksi liikenneturvallisuustyöryhmässä on mukana pelastuslaitoksen, poliisin, ELY-keskuksen ja Liikenneturvan edustus. Työryhmä seuraa kunnan liikenneturvallisuustilannetta ja siihen vaikuttavia asioita, ideoi ja koordinoi konkreettisia ratkaisuja kestävän ja turvallisen liikkumisen haasteisiin, edistää kunnan sisäistä sekä sidosryhmien välistä yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa, varmistaa liikenneturvallisuustyön tavoitteiden toteutumisen kunnan eri yksiköissä, edistää liikenneturvallisuuden näkyvyyttä kunnan strategioissa, suunnitelmassa ja viestinnässä sekä tekee näkyväksi kunnassa tehtävää liikenneturvallisuustyötä. Työryhmän kokoonkutsujana toimii liikenneturvallisuustoimija.

Yhtenäiskoulu harrastaa -verkosto:

Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Mäntyharjussa toiminta kantaa nimeä Harrastamisen Mäntyharjun malli. Yhdessä Harrastamisen Mäntyharjun mallin - tarjonta sekä koulun kerhotoiminnan tarjonta muodostavat Yhtenäiskoulun harrastustarjottimen. Verkoston tehtävänä on huolehtia lukuvuosittaisen hankkeen toteutumisesta, oppilaskyselyistä sekä keskustella ajankohtaisista ilmiöistä hankkeeseen liittyen. Verkostossa on mukana Harrastamisen Mäntyharjun mallin -koordinaattori (hyvinvointikoordinaattori), koulun kerhotoiminnan koordinaattori sekä Harrastamisen Mäntyharjun mallin harrastusten ohjaajat ja nuorisopalveluiden työntekijöitä. Verkosto kokoontuu noin 4 kertaa lukuvuoden aikana.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimi:

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimin kokoonpanossa ovat mukana sivistysjohtaja, hyvinvointikoordinaattori, varhaiskasvatuksen johtaja ja nuorisotyöntekijä sekä liikuntaneuvoja. Tiimi käsittelee ajankohtaisia hyte-asioita säännöllisesti noin 2-4 krt kuukaudessa.

Lisäksi kunnalla on edustus useissa alueellisissa sekä valtakunnallisissa verkostoissa ja työryhmissä eri teemoihin liittyen.

3 Tiedolla johtaminen

3.1 HYTE-kerroin

Vuoden 2023 alusta otettiin käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. THL (2023a) toteaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on uudenlainen valtionosuus, ja kunta voi vaikuttaa sen muodostumiseen omilla toimillaan. Tämä ei ole korvamerkittyä, vaan yleiskatteellista eli se sisältyy kunnan saamaan valtionosuuteen.

HYTE-kerroin koostuu prosessi-indikaattoreista ja tulosindikaattoreista. Yksi keskeinen peruste valituille indikaattoreille, että tiedot saadaan kaikista kunnista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrää ajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja. (THL 2023a).

Indikaattoreita on kohtuullisen monta (yhteensä 21), jotta toimintaa voidaan tarkastella laaja-alaisesti (kuva 2). Indikaattorit kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoitulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

KUVA 2. Kuntien HYTE-kerroin koostuu prosessi-indikaattoreista ja tulosindikaattoreista (THL 2023a).

Prosessi-indikaattorit (15 kpl):

Kuvaavat nykytilannetta ja vastaavat kysymykseen: "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on." Prosessi-indikaattoreiden tiedot saadaan TEAvisarin kautta neljästä eri teemasta, jotka ovat kuntajohto (5), liikunta (5), perusopetus (4) ja kulttuuri (1) eli yhteensä 15 kpl.

Prosessi-indikaattorien keskiarvo oli Mäntyharjussa 87 vuonna 2022 (vuonna 2020 70), arvot 0-100. Tämä keskiarvo on 50 % HYTE-kertoimesta.

Tulosindikaattorit (6 kpl):

Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla eli niiden avulla mitataan muutosta. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Ongelman yleisyyttä kuvaavissa indikaattoreissa tavoitetasona pidetään alle 5 % esiintyvyyttä kohdejoukossa. (THL 2023a).

Tulosindikaattorien keskiarvo oli Mäntyharjussa 62 vuonna 2022 (Vuonna 2020 47). Tämä keskiarvo on 50 % HYTE-kertoimesta

Prosessi-indikaattorien keskiarvon (87) ja tulosindikaattorien keskiarvon (62) keskiarvo muodostaa Mäntyharjun HYTE-kerroin arvon.

Mäntyharjulla HYTE-kerroin on siis 74 (2022). Vuonna 2021 lukema oli 56.

Raportin liitteessä (liite 1) on esiteltynä tarkemmin HYTE-kertoimen indikaattorit ja niiden tunnusluvut Mäntyharjussa.

Käytännössä kunnan saama summa lasketaan seuraavan laskukaavan mukaisesti:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta (kaikilla kunnilla sama: 18,89 €) x kunnan asukasluku x kunnan

HYTE-kerroin

/ koko maan hyte-kerroin (kaikille kunnille sama: 67)

Eli Mäntyharjussa (18,89 € x 5564 x 74) / 67 ≈ 116 100 €

3.2 TEAviisari

TEAviisarin tiedot kuvaavat terveydenedistämisasiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (THL 2023b). Se kertoo nimenomaan, kuinka hyvin lakisääteinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutuvat kunnassa (Pelkonen & Wiss 2023b). TEAviisari sisältää seitsemän osa-aluetta, jotka ovat kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta ja perusterveydenhuolto sekä kulttuuri. Tiedot perustuvat kunnan viranhaltijoiden omaan/yhteiseen arviointiin kyselylomakkeiden eri kohdista. THL toteuttaa myös tietojen tarkastelua ja mahdollisia auditointeja jälkikäteen (THL 2023b).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää kahden vuoden välein tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä. Parillisina vuosina kerätään tuloksia liikunnasta, perusterveydenhuollosta ja lukio - ja ammatillisesta koulutuksesta ja parittomina vuosina kuntajohdosta ja kulttuurista ja perusopetuksesta. (THL 2023b).

Vuonna 2022 päivittyivät siis Mäntyharjun tulokset liikunnan, perusterveydenhuollon ja lukion osalta. Tarkemmin tuloksia voit tarkastella [täältä](#).

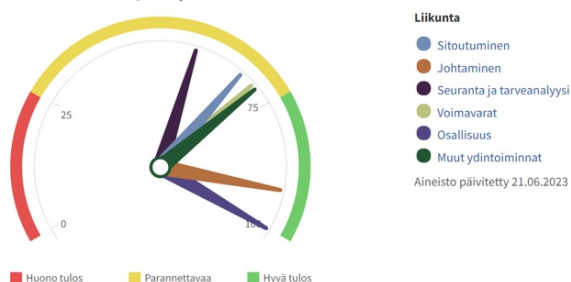
Liikunnan TEAviisaritulosten (kuva 3) pohjalta erityisesti kehitettävää:

- Hyvinvointikertomuksessa yhteenvetoa kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta sekä liikuntaneuvonnan määrästä ja liikuntapaikkojen käytöstä
- Edellä mainituista tiedoista raportointia johtoryhmälle ja toimielimille

Edellä mainittuja tilastoja ei ole tiedossa, koska aikuisten ja ikäihmisten liikunta-aktiivisuudesta ei ole kertynyt toistaiseksi tietoa. Vuoden 2023 Mäntyharjun hyvinvointikyselyssä on kartoitettu kuntalaisten aktiivisuustottumuksia. Liikutaan! -hanke on startannut vuoden 2023 puolella. Edellä mainittuja tilastoja raportoidaan vuosittaisessa hyvinvointiraportissa vuodelta 2023.

TIMMI-järjestelmä ei ainakaan toistaiseksi tuota hyödynnettävää tilastotietoa varauksista ja tilojen käytöstä.

Liikunta : Mäntyharju 2022

Pisteet	2022	2020	2018	2016
Liikunta	76	37	41	37
Sitoutuminen	67	33	24	13
Johtaminen	92	47	60	17
Seuranta ja tarveanalyysi	57	0	15	12
Voimavarat	70	53	37	56
Osallisuus	100	50	25	67
Muut ydintoiminnot	71	41	83	60

KUVA 3. Mäntyharjun liikunnan TEAviisaritulokset eri näkökulmista vertailtuna aiempiin tietojen keräysvuosiin.

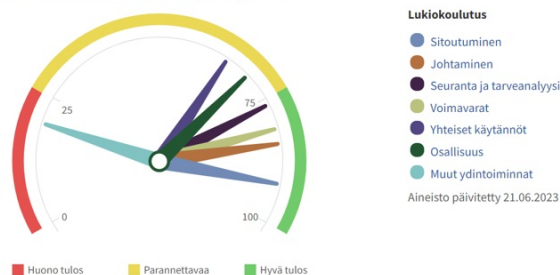

Lukiokoulutuksen TEAviisaritulosten (kuva 4) pohjalta kehitettävää:

- Toimintamallien kehittäminen istumisen vähentämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- Toimenpiteet koulupäivän liikunnan lisäämiseksi
- Huoltajien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen

Vuosittaisessa hyvinvointiraportissa vuodesta 2023 kerrotaan tarkemmin lukion toimista fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Lukio on esimerkiksi lukuvuonna 2023-2024 mukana Etelä-Savon Liikunta Ry:n Liikkuva opiskelu -pilottoiminnassa.

Lukiokoulutus : Mäntyharju 2022

Pisteet	2022	2020	2018	2016
Lukiokoulutus	69	63	82	
Sitoutuminen	92	83	92	
Johtaminen	84	55	71	
Seuranta ja tarveanalyysi	76	78	78	
Voimavarat	81	100	75	
Yhteiset käytännöt	64	60	86	
Osallisuus	69	64	92	
Muut ydintoiminnot	20	0		

KUVA 4. Mäntyharjun lukion TEAviisaritulokset eri näkökulmista vertailtuna aiempiin tietojen keräysvuosiin.

Vuonna 2023 kerätään TEAviisari tietoja kuntajohdon, kulttuurin ja perusopetuksen teemoista.

3.3 Tilastotietoa ja kyselyitä

THL Sotkanet (THL 2023c):

Sotkanet on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämä palvelu, josta löytyy kattavasti ja kootusti tilastotietoa eri tietokannoista. Linkki palveluun [tästä](#). Palvelusta löytyy erityisesti kattavasti alueellista, Etelä-Savon, tietoa sekä osasta indikaattoreista myös paikallista tietoa Mäntyharjusta.

Sotkanetistä löytyy kansallisista kyselyistä tuloksia, kuten:

- Kouluterveyskysely (THL 2023d):

Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista.

Kysely toteutetaan joka toinen vuosi. Seuraavan kerran tuloksia perusopetuksen 4.- ja 5.-luokkalaisista ja 8.- ja 9.-luokkalaisista sekä lukion 1.- ja 2.- vuosikurssin opiskelijoista saadaan vuoden 2023 syksyllä.

Vuoden 2021 tuloksia on käsitelty jo laajassa hyvinvointikertomuksessa 2017-2021. Katso tarkemmin [Laaja hyvinvointikertomus 2017-2021 ja hyvinvointisuunnitelma 2021-2025.pdf](#)

- Terve Suomi -tutkimus (THL 2023e):

Terve Suomi -tutkimus tuottaa ajankohtaista tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä, hyvinvoinnista ja

palveluista sekä niissä tapahtuneista muutoksista ja tulevasta kehityksestä. Tutkimuksen avulla selvitetään myös koronaepidemian pitkäaikaisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin sekä muodostetaan hyvinvointialueiden tilannekuva. Tietoja kerättiin vuonna 2022.

Kunnan toteuttamat kyselyt ja tilastotieto:

Mäntyharjussa on toteutettu Hyvinvointikysely vuonna 2019. Uusin laaja hyvinvointikysely toteutettiin vuonna 2023 syksyllä.

Lisäksi kunnassa tietoa keräänny toimialojen ja niiden yksiköiden kokemustiedosta, tilastollisesta seurannasta sekä toteutettujen kyselyiden, kuten palautekyselyiden pohjalta.

3.4 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA/Evaus) on tapa arvioida etukäteen, miten valmistelussa oleva päätös voi vaikuttaa erilaisten ihmisryhmien elämään. Se tuottaa päätöksentekijöille tietoa valmisteilla olevan asian ratkaisu- ja toteuttamisvaihtoehdoista. Erilaisten vaihtoehtojen arviointi auttaa ennakoimaan päätöksen mahdollisia hyviä ja huonoja vaikutuksia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Monissa laeissa edellytetään vaikutusten ennakoarviointia. Vaikutuksia arvioidaan tilasteesta riippuen monesta eri näkökulmasta, kuten ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi, lapsivaikutusten arviointi, mielenterveysvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi tai yritysvaikutusten arviointi. (THL 2023f). Katso lisätietoa eri näkökulmista [THL:n sivuilta](#).

Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin prosessi on havainnollistettu kuvassa 5 (Kuntaliitto 2023b).

KUVA 5. Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin prosessiin kuuluu kuusi vaihetta (Kuntaliitto 2023b).

Arviointi lisää päätöksenteon avoimuutta sekä läpinäkyvyyttä. Kaikista päätöksistä ei tarvitse tehdä päätösten vaikutusten ennakoarviointia.

4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Paikalliset:

- [Mäntyharjun kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2022-2025](#)
- [Mäntyharjun kulttuurikasvatussuunnitelma](#)
- Mäntyharjun opiskelijahuoltosuunnitelma (perusopetus ja lukio)
- Mäntyharjun peli- ja päihdekasvatussuunnitelman työstäminen käynnistettiin vuonna 2022.

Alueelliset:

- [Puhtaasti paras! Etelä-Savo Saimaan maakuntastrategia 2030](#)
- [Etelä-Savo Maakuntaohjelma 2022-2025](#)
- Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022 -2023

- Ikäystävällinen Etelä-Savo - Etelä-Savon hyvinvointialueen ikäohjelma vuoteen 2030
- Hyvinvoiva eteläsavolainen ihminen, järjestöstrategia 2020
- Vaikuta, asukkaiden osallisuus Etelä-Savon voimavarana. Osallisuusohjelma.
- Etelä-Savon kulttuuristrategia vuosille 2022-2025. Etelä-Savon maakuntaliitto.
- Elinikäinen oppiminen, ohjaus ja nuorisotakuu Etelä-Savossa. Koulutus ja osaamistaso nousee vuoteen 2030 ja elinikäisen oppimisen ja ohjauksen sekä nuorisotakuun strategiset tavoitteet vuosille 2022 - 2027.
- Etelä-Savon hyvinvointialueen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 12 / 2022.

Valtakunnalliset:

- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 - Toimeenpanosuunnitelma
- Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030
- Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030
- Ravitsemus- ja ruokasuositukset eri väestöryhmille
- UKK -instituutin liikkumisen suositukset eri väestöryhmille

5 Kestävä kehitys

Maailman kaikkien maiden kestävä kehityksen työtä ohjaa vuonna 2015 YK:ssa sovittu kestävä kehityksen globaali toimintaohjelma, josta käytetään nimeä **Agenda2030**. Se sisältää 17 tavoitetta (kuva 6), jotka maiden tulisi yhdessä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. (Kestavakehitys.fi n.d).

Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 tavoitteet ja toimenpiteet (osa 3) edistävät erityisesti seuraavia kestävä kehityksen tavoitteita:

Terveyttä ja hyvinvointi

Hyvä koulutus

Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Eriarvoisuuden vähentäminen

KUVA 6. Agenda2030, kestävä kehityksen globaalin toimintaohjelman seitsemäntoista tavoitetta (Kestavakehitys.fi n.d).

Kestävä kehityksen toimintaohjelma pitää sisällään sosiaalisen kestävyden ulottuvuuksia. Eettisen kestävyden näkökulmasta Mäntyharjulla panostetaan ennaltaehkäisevään työhön sekä varhaiseen puuttumiseen.

OSA 2. MÄNTYHARJUN JA MÄNTYHARJULAISTEN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2022

6 Hyvinvoinnin tila eri ikäryhmillä

Alla on kuvattu yhteenvedot eri ikäryhmien hyvinvoinnin tilasta sekä toimista, joita kohderyhmän hyvinvoinnin edistämiseksi on toteutettu eri tahojen toimesta vuonna 2022. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteista ja toimenpiteistä (osa 3) käy myös ilmi enemmän vuoden 2022 toimintaa sekä kehittämisenäkökuilma tuleville vuosille.

Kappaleessa 6.5 käsitellään laajemmin kaikkien kuntalaisten tilaa olennaisista teemoista.

Yhteenvedot pohjautuivat indikaattoritietoon (liite 1). Vertailuun on otettu Etelä-Savon kunnista Juva ja Kangasniemi, jotka edustavat Mäntyharjun kanssa asukasluvultaan samankokoisia kuntia. Lisäksi vertailussa näkyvät maakunnan ja koko maan keskiarvot.

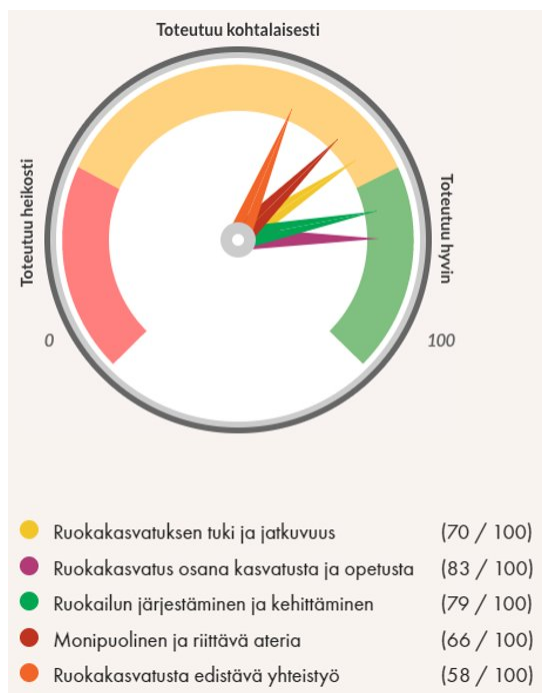
Lisäksi yhteenvedoissa on hyödynnetty eri toimialojen asiantuntijuutta.

6.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Mäntyharjuharjussa vuonna 2022 syntyneiden määrä oli 24.

Varhaiskasvatuksessa oli vuoden 2022 lopussa 129 lasta mukaan lukien päiväkotia Mustikkatassu, perhepäivähoito ja esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus. Toimintavuonna 2022-2023 varhaiskasvatuksen teemana oli tunnekasvatus ja ruokakasvatus. Mäntyharjun kunnan varhaiskasvatus ja perusopetus ovat mukana KOKOAVA-hankkeessa (2022-2023). Toiminnassa kiinnitetään huomiota muun muassa ruokapuheeseen, osallisuuteen, pedagogiikkaan ja ruokakulttuuriin.

Hankkeessa toteutettiin nykytila -arviointi (kuva 7) ruokakasvatuksen ja ruokailun eri teemoihin liittyen. Varhaiskasvatuksen tulokset olivat positiivisia jo hankkeen toiminnan alussa. Kyseinen arviointi toteutetaan uudelleen myös vuonna 2023.

KUVA 7. Varhaiskasvatuksen tulokset eri teemoista Nykytila.fi -arvioinnissa (06/2022).

Tunteet hukassa -materiaali on käytössä laaja-alaisesti jokaisessa ikäryhmässä lasten ikä ja taidot huomioiden. Varhaiskasvatus on mukana myös Liikkuva Varhaiskasvatus -ohjelmassa sekä Lukeva Varhaiskasvatus -pilotissa.

Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka Puuhala on avoinna perjantaisin klo 9.30-11.30 lukuunottamatta pyhäpäiviä

sekä heinäkuuta. Vuoden 2022 aikana toimintaa olivat järjestämässä yhteistyössä Essote (nykyinen Eloisa), seurakunta ja kunta sekä yhteistyössä hyödynnettiin myös vierailevia tahoja, kuten Mäntyharjun Virkestystä sekä Mäntyharjun MLL:ää. Vuoden 2022 aikana toimintapaikaksi vakiintui Kisalan aulaan. Toiminnan kehittäminen on nostettu esille myös Mäntyharjun hyvinvointisuunnitelmassa sekä Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.

Perusopetuksessa oli vuoden 2022 lopussa 488 oppilasta.

Kouluterveyskyselyn tuloksia vuodelta 2021 on jo käsitelty laajassa hyvinvointikertomuksessa, seuraavat Kouluterveyskyselyn tulokset julkaistaan syksyllä 2023. Sen sijaan Move!-mittaukset toteutettiin vuonna 2022. Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen tiedonkeruu- ja palautejärjestelmä. Mittaukset koostuvat kuudesta osiosta, jotka mittaavat kestävyyttä, nopeutta, voimaa, liikkuvuutta ja motorisia perustaitoja sekä havaintomotorisia taitoja.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2020	2021	2022
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky info ind. 5477	Mäntyharju	yhteensä	25,0	37,8	43,8
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky info ind. 5478			37,1	19,4	50,0

(Taulukon lähde Sotkanet).

Harrastamisen Mäntyharjun mallin toiminta sekä Koulun kerhotoiminnan kerhot muodostivat yhdessä lukujärjestyksen Yhtenäiskoulun maksuttomalle harrastustoiminnalle. Yhteensä 16 harrastuskerhoa lähti käyntiin syksyllä ja toimintaa oli sekä koulupäivien aikana että koulupäivien jälkeen. Lukuvuoden valikoima pohjautui vuonna 2021 toteutettuun oppilaskyselyyn. Toimintaa olivat järjestämässä Mäntyharjun 4H, Reissupolku, Seurakunta, Mäntyharjun Virkestys, Incoach, Kansalaisopisto sekä koulun henkilökunta. Harrastamisen Mäntyharjun malli -hankkeelle myönnettiin rahoitusta lukuvuodelle 2022-2023 10 000 € (Opetus- ja kulttuuriministeriö/Aluehallintovirasto). Omarahoitusosuus on 2 500 €. Koulun kerhotoiminnan kehittämis -hanke sai vuonna 2022 rahoitusta 8 500 €. Omarahoitusosuus on 3 643 €.

Yhtenäiskoulun maksuttoman harrastustarjottimen lisäksi lapsille ja nuorille vapaa-ajan monipuolisia harrastusmahdollisuuksia tarjoavat paikalliset seurat ja järjestöt.

Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden (0-17 -vuotiaat) osuus oli 4,5 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä on hieman alhaisempi verrattuna edeltävään vuoteen. Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleiden (0 - 17-vuotiaat) osuus oli 2,3 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä on alhaisempi edelliseen vuoteen verrattuna, mutta alueellisessa vertailussa Mäntyharjun lukemat ovat hieman muita korkeammat. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen (0-17 -vuotiaat) osuus oli 3,3 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Osuus on ollut pienoissa nousussa vuosina 2020-2022, ja on myös myös keskimäärin muutaman prosenttiyksikön korkeampi alueellisessa vertailussa. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuoden aikana 53 kappaletta, mikä on selkeästi alhaisempi edeltävään vuoteen verrattuna (187).

Vuonna 2022 käynnistyi kirjastolla myös Pelillisyyden kehittäminen pienen kunnan kirjastossa (PELAA) -hanke (2022-2023). Hankkeessa kehitetään ja kokeillaan kirjaston peliympäristöjä sekä pelikasvatusta ja pelaamista edistävää toimintaa. Digitaalisten pelien kautta voidaan kokea tarinoita ja ilmiöitä sekä oppia uusia toimintatapoja. Hankkeessa ennakoitaan pelien hyödyntämiseen liittyviä osaamistarpeita ja kehitetään pelaamista mm. osallistumalla pelikasvatussuunnitelman tekemiseen, pitämällä opettajille työpajoja sekä kehittämällä pelidiplomi. Kirjasto käsikirjoittaa myös oman pelisovelluksen, josta tuotetaan konkreettinen sovellus korkeakoulu-yhteistyössä. Hankkeessa kokeillaan mm pelikerhotoimintaa ja pelitapahtumia sekä yhteistyötä eSports-ympäristössä.

Lisäksi kirjastossa on edelleen käynnissä vuonna 2021 startannut Kirjastosta elämys-, oppimis- ja asiointikeskus (KIKE) -hanke (2021-2023), joka muuttaa Mäntyharjun kirjastoa elämys-, oppimis- ja asiointikeskukseksi. Uudistumisessa kirjasto kehittää palveluja uusille käyttäjryhmille, mutta erityisesti lapsille ja nuorille. Hankkeessa kehitetään ja kokeillaan uusia käyttäjäympäristöjä ja palveluja. Yhteistyötä tehdään paikallisen ja alueellisen toimijaverkoston kanssa. Uusia ympäristöjä ovat mm. lasten kulttuurikasvatusympäristö, musiikin ja pelien elämysympäristö, medialukutaitojen oppimisympäristö, yhteisöllinen etäopiskelu- ja etätöympäristö, nykyteknologian oppimisympäristö sekä koulutuksen ja työllisyyden tieto-, neuvonta- ja ohjausympäristö.

Tarkoituksen on luoda myös näkemystä pienten kirjastojen tulevaisuuden haasteista.

6.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

Lukuvuoden 2022-2023 alussa lukiossa oli 128 opiskelijaa.

Lukiolaisten Kouluterveyskyselyn tuloksia vuodelta 2021 on jo käsitelty laajassa hyvinvointikertomuksessa, seuraavat Kouluterveyskyselyn tulokset julkaistaan syksyllä 2023.

Nuorisopalveluiden toimintaa ohjaa nuorisolaki (2016/1285). Nuorisopalveluiden tavoitteena on tarjota laaja-alaisesti avointa ja maksutonta toimintaa, ohjausta sekä neuvontaa. Läsä oleva aikuisuus on yksi nuorisotyön kulmakivistä.

Vuonna 2022 nuorisotila oli avoinna 3.-6.-luokkalaisille keskiviikkoisin ja torstaisin sekä 7.-luokkalaisille ja sitä vanhemmille tiistaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin sekä joka toinen perjantai. Kävijöitä vuoden aikana nuokkarille kertyi yhteensä 1099.

Nuorisopalvelut järjestivät vuoden aikana useita tapahtumia, kuten Juhannusetkot Veljesniemessä, Päätärät, höntsäliikuntaa eri muodossa ja Pikkujoulut. Lisäksi osallisuus oli vahvasti läsnä toiminnassa esimerkiksi Mikä Vituttaa -illan sekä Paras Kesätyö -konseptin myötä.

Etsivällä nuorisotyöntekijällä oli 58 asiakasta. Nuorten työpajalla oli 16 sopimusasiakasta. Sovari-mittarilla (max. arvo 5) arvioituna edellä mainitut saivat erittäin korkeat tulokset (Sovari-tyytyväisyyskysely; 4,4 työpaja ja 4,8 etsivä nuorisotyö). Sovari-vaikutusmittari eli sosiaalisen vahvistumisen mittari tuottaa tietoa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan laadusta ja vaikutuksista elämäntaitoihin (Kinnunen 2023).

Nuorisopalvelut tekevät myös vahvaa yhteistyötä eri hankkeiden, kuten Yhdessä eteenpäin (Nykyinen Triangeli-hanke), KIKE-hankkeen sekä Harrastamisen Mäntyharjun mallin kanssa.

Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden (18-24 -vuotiaat) osuus oli 6,0 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä on korkeampi edeltäviin vuosiin verrattuna ja erottuu selkeästi korkeampana lukemana myös alueellisessa vertailussa.

Kuntoutusrahaa saaneiden (16-19 -vuotiaat) lukema oli 144 hlöä/ 1 000 vastaavan ikäistä kohden. Lukema on korkeampi edeltäviin vuosiin verrattuna ja erottuu selkeästi korkeampana lukemana myös alueellisessa vertailussa.

Nuorisotyöttömien osuus oli 16,9 % 18-24 -vuotiaasta työvoimasta. Nuorisotyöttömien osuus nousi viime vuodesta takaisin vuoden 2020 tasolle, ja on myös alueellisessa vertailussa esimerkiksi noin viisi prosenttiyksikköä korkeampi koko maan tulokseen verrattuna.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saaneiden (16-24 -vuotiaat) osuus oli 1,7 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä on hieman korkeampi prosenttiosuus edeltävään vuoteen verrattuna (1,1 %).

6.3 Työikäiset

Työttömien prosenttiosuus työvoimasta oli Mäntyharjussa vuoden 2022 lopulla 9,5 %, mikä on muutamia prosenttiyksikköjä alhaisempi verrattuna edeltäviin vuosiin (2021: 10,5 % ja 2020: 12,3 %). Työttömiä oli yhteensä 219, joista pitkäaikaistyöttömiä oli 57. Pitkäaikaistyöttömien määrä on ollut selkeässä laskussa. Esimerkiksi vuonna 2020 pitkäaikaistyöttömiä oli 88 ja vuonna 2019 lukema oli 78.

Vuonna 2022 työkyvyttömyyseläkettä saaneiden (25-64 -vuotiaat) osuus oli 10,9 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lukema on laskenut edelliseen vuoteen verrattuna ja on myös alueellisessa vertailussa matalin. Sairauspäivärahan saaneiden osuus oli 249,2/ 1 000 vastaavan ikäistä. Mielenterveysperusteisesti saadun päivärahan osuus kasvoi merkittävästi, ja myös työkyvyttömyyseläkkeissä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden osuus oli noussut.

Työikäisten hyvinvoinnista, kuten elintavoista tai osallisuudenkokemuksista ei ole saatavilla paikallista tilastotietoa. Syksyllä 2023 toteutulla hyvinvointikyselyllä kartoitetaan paikallista tietoa hyvinvoinnin eri teemoista.

6.4 Ikäihmiset

Vuonna 2022 75-vuotta täyttäneistä kotona asuvien osuus oli 90,7 %. Lukema on pysynyt hyvin samankaltaisena viime vuosina (2020-2022). 75-vuotta täyttäneistä asuntokunnista yksinasuvia oli 59,9 %.

Ikäihmisten kuntosaliliikuntaa on tuettu vuodesta 2018 saakka, tuki on suuruudeltaan 20 euroa / henkilö / vuosi. Vuonna 2022 yli 65-vuotiaiden kuntosalitukea hyödynsi yhteensä 94 eri henkilöä.

Vuonna 2022 päivitettyissä liikunta-avustuksien jakoperusteissa pääpaino on lasten ja nuorten lisäksi ikäihmisten liikunnan edistämisessä. Mäntyharjun eläkeläisjärjestöt järjestävät aktiivisesti monipuolista liikuntatoimintaa. Mäntyharjun Eläkkeensaajille, Kansallisille senioreille sekä Mäntyharjun Eläkeliitolle myönnettiin liikunta-avustuksia vuonna 2022.

Eläkeläisjärjestöt palkittiin myös vuoden lopussa kunnan Vuoden liikuttaja -palkinnolla.

Ikäihmisten hyvinvoinnista, kuten elintavoista tai osallisuudenkokemuksista ei ole saatavilla paikallista tilastotietoa. Syksyllä 2023 toteutulla hyvinvointikyselyllä kartoitetaan paikallista tietoa hyvinvoinnin eri teemoista.

6.5 Kaikki ikäryhmät

6.5.1 Talous ja elinvoima

Väestön ikääntyminen, negatiivinen luonnollinen väestönkasvu (syntyvyyden ja kuolleisuuden erotus) ja muuttotappio aiheuttavat haasteita Mäntyharjun taloudelliselle hyvinvoinnille. Nämä valtakunnalliset ilmiöt vaikuttavat laajalti kuntien ja alueiden talouden kehitykseen ja sitä kautta myös palveluiden järjestämistapoihin ja mitoituksiin.

Väestöennusteen mukaan Mäntyharjussa olisi kymmenen vuoden päästä alle 5 000 asukasta, joista 47 % olisi 65-vuotta täyttäneitä. Vuoden 2022 päättyessä yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä oli 39 %. Väestöennusteen sekä väestön ikärakenteen ja huoltosuhteen muutosten seuraaminen ovat jatkossakin tärkeä osa palvelutarpeen ennakoimista ja kunnallisten palveluiden suunnittelua.

Mäntyharjun kunnan elinvoimatyöhön vuonna 2022 vaikutti Mäntyharjun seudun elinkeinojen kehitys Oy:n (Mäsek Oy) lakkauttamisesta vuoden 2021 loppuun aiheutunut organisaatiomuutos. Elinvoimatyö siirtyi kunnanjohtajalle ja hänen työtään tukemaan perustettiin elinkeinopoliittinen työryhmä. Työryhmään kuuluivat kunnanhallituksen puheenjohtajisto Markku Lamponen, Toni Maczulskij ja Seppo Hujanen, yritysedustajina toimivat Timo Karhula, Jari Putkinen, Kukka Vihavainen, Markku Nuutila ja Jukka Leikkonen. Kunnan edustajina toimivat Jukka Ollikainen ja Tuomo Penttinen sekä 1.10. alkaen elinvoimakehittäjä Katja Kalenius. Työryhmä kokoontui vuoden aikana kuusi (6) kertaa, kuullen esimerkiksi tilannekuvia ja näkemyksiä maa- ja metsätalouden sekä palvelujen ja matkailun aloilta.

Elinvoimalupausta kaikkien yrittäjäjärjestöjen sekä kunnan välillä alettiin valmistelemaan työryhmässä loppuvuodesta. Yritysvaikutusten arviointi otettiin käyttöön johtoryhmätyöskentelyssä loppuvuodesta 2022.

Kehitysalustoilta innovaatioita ja elinvoimaa Mäntyharjuun on Etelä-Savon maakuntaliiton AKKE-hanke, joka alkoi lokakuussa 2022 kahden vuoden hankkeena. Hankkeessa on kolme kehitysalustaa:

1. Kirkonkylä ja Kisala,
2. Kurkilahden alue ja keskusta sekä
3. Teollisuusyritysten toiminnan tukeminen.

Hankkeen tavoitteena on tukea uuden liiketoiminnan syntymistä ja kehittymistä, mahdollistaa uusia palveluympäristöjä sekä auttaa ratkaisemaan (teollisuus)yritysten työvoima- ja osaamispuutaa. Loppuvuodesta 2022 hankkeella ei vielä saatu pitkäjänteisiä tuloksia, mutta hanke sai aikaiseksi pieniä elinvoimatoimenpiteitä markkinoiden ja joulutapahtuman järjestämisen muodossa. Vähävaraisten hyväksi järjestettiin kunnan aloitteesta ruokalahjakeräys joulukuun alussa Mäntyharjun Seurakunnan ja Helluntaiseurakunnan kanssa.

6.5.2 Osallisuus

Vuosina 2021-2022 toteutettiin Kuntakukkaro, osallistuva budjetointi, jonka teemana oli kulttuuripalvelut. Kuntalaiset saivat ehdottaa budjetille käyttökohdetta. Näistä ehdotuksista toteutettiin kuntalaisille äänestys, jossa eniten ääniä keräsi seuraava ehdotus: Hankitaan kiinteät jouluvaloelementit Mäntyharjun keskustaan. Kyseiset kausivalot,

mökkilyhdyt, sijoitettiin torin läheisyyteen.

Mäntyharjun kunnan strategia valmistui vuonna 2022, ja kuntalaisilla oli mahdollisuus osallistua kuntastrategian valmisteluun. Kuulemisen- ja osallistamisen keinoja hyödynnettiin myös osana koulukuljetussovelluksen sekä eri palvelujen kehittämistä.

Lisäksi kunnan eri toimialat ja yksiköt toteuttivat erilaisia osallistamisen keinoja omassa arjentyössään.

Mäntyharjussa toimii kolme vaikuttajaryhmää; nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvosto.

- Nuorisovaltuusto käsitteli vuoden aikana muun muassa osallistavaa budjetointia, nuorten kesätöitä ja kuntastrategian valmistelua sekä nuorten äänen kuulumista prosessissa.
- Vanhusneuvosto käsitteli vuoden aikana muun muassa kuntastrategian valmistelua sekä valmisteilla ollutta hyvinvointisuunnitelmaa. Vanhusneuvosto järjesti vuoden 2022 syksyllä maakunnalliset Ikäihmisten messut Kisalassa. Lisäksi vanhusneuvosto organisoivat vuoden aikana seitsemän Syödään yhdessä -tapahtumaa vaihtuvine ohjelmineen Reissuravintolassa.
- Vammaisneuvosto käsitteli vuoden aikana muun muassa valmisteilla olevaa hyvinvointisuunnitelmaa sekä vietti 40-vuotisjuhlaa ja järjesti juhlan kunniaksi tapahtuman Kulttuurisalisissa.

Vaikuttajaryhmät järjestivät yhteistyössä Ensi Huoli -luentotilaisuuden, johon oli kaikilla kuntalaisilla vapaa pääsy.

Osallisuuden yksi olennainen tekijä on yhteenkuuluvuuden tunne sekä yhteisöllisyys. Tässä olennaisessa roolissa ovat kunnan yksiköt, kuten Kansalaisopisto, sekä paikalliset yhdistykset ja järjestöt sekä yritykset, jotka luovat monipuolisia alueen harrastus- ja vapaa-ajantoimintamahdollisuuksia Mäntyharjuun.

6.5.3 Turvallisuus ja liikenne

Mäntyharjun kunnan alueen tieliikenteessä tapahtuu poliisin tilastoinnin mukaan vuosittain keskimäärin viisi henkilövahinkoon johtavaa onnettomuutta ja 14 omaisuusvahinkoihin johtavaa onnettomuutta. Viimeisen kymmenen vuoden (2013-2022) aikana kunnan alueen tieliikenteessä on menehtynyt kaksi ihmistä.

Henkilövahinko-onnettomuuksien määrä asukaslukuun suhteutettuna on Mäntyharjulla hieman korkeampi kuin maakunnassa ja koko maassa keskimäärin. Kulkutavoittain tarkasteltuna henkilövahingoista suurin osa tapahtuu henkilöautolla liikkuville (79 %).

Ikäryhmittäin tarkasteltuna korkein onnettomuusriski on 15-24-vuotiailla nuorilla. Vuosina 2018-2022 tapahtuneista henkilövahingoista peräti 45 % on tapahtunut tälle ikäryhmälle, ja etenkin 18-20-vuotiaat korostuvat.

Maanteiden osuus henkilövahinko-onnettomuuksista on peräti 85 %. Maanteiden onnettomuuksista 73 % tapahtuu seutu- ja yhdysteillä. Henkilövahinko-onnettomuuksista noin joka viides (19%) tapahtuu taajamissa (maantiellä tai kaduilla).

Henkilövahinko-onnettomuuksien yleisin onnettomuusluokka on yksittäisonnettomuudet (50 %) eli erilaiset tieltä suistumiset.

Kunta on mukana Itä-Suomen liikenneturvallisuustoimija -hankkeessa, jonka tavoitteena on tukea kunnan liikenneturvallisuustyötä (asiantuntijaresurssi).

Mäntyharjun kunnan liikenneturvallisuussuunnitelma päivitettiin viimeksi vuonna 2019 liikenneympäristöön liittyvien toimenpidetarpeiden osalta. Suunnitelma sisältää kunnan ja ELY-keskuksen yhdessä ja erikseen edistämät toimenpiteet.

Liikennekasvatustyön toimenpiteiden suunnittelusta vastaa liikenneturvallisuustyöryhmä Liikenneturvan ja liikenneturvallisuustoimijan avustuksella.

6.5.4 Sosiaali- ja terveydenhuolto

Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Essote) tuotti vielä vuonna 2022 Mäntyharjun sosiaali- ja terveystalot ennen siirtymistä Etelä-Savon hyvinvointialueeseen (Eloisa) vuoden 2023 alusta lähtien.

Menetetyt elinvuodet (PYLL, Potential Years of Life Lost) indikaattori ilmaisee ennen suomalaisten elinajanodotetta tapahtuneet menehtymiset kuntakohtaisesti. Mäntyharjun PYLL-lukema ikävälillä 0 - 80 vuotta oli 6818/ 100 000 asukasta. Suunta on ollut viime vuosina positiivinen eli menetettyjen elinvuosien määrä on laskenut viimeisinä vuosina.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksoja oli 201,8/ 10 000 asukasta, mikä on Etelä-Savon lukemiin ja erityisesti koko maan lukemaan verrattuna suurempi.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä (kaikki) oli 939 / 1 000 asukasta ja muita avohoitokäyntejä (muu ammattiryhmä kuin lääkäri) 1265/ 1 000 asukasta. Molemmat lukemat ovat laskeneet edeltävään vuoteen verrattaessa, mutta muut avohoidonkäynnit ovat alueellisessa vertailussa korkeimpia.

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäyntejä oli 1053/ 1 000 18 vuotta täyttäneitä. Mielenterveyden avohoitokäynnit ovat lisääntyneet merkittävästi viime vuosina ja ovat lisäksi alueellisessakin vertailussa korkeammalla tasolla. Päinvastainen suunta on lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon avokäynneissä, joiden osalta määrä on laskenut viime vuoteen verrattuna (erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria 521/ 1 000 0 - 12-vuotiasta sekä erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria 1444,4/ 1 000 13 - 17-vuotiasta).

Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita 5,6/ 1 000 asukasta. Vuoden 2020 korkeimman arvon (10,9) jälkeen lukema on laskenut, mutta lähtenyt jälleen pienoiseen nousuun verrattuna edeltävään vuoteen (4,8).

OSA 3. HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021-2025

Mäntyharjun hyvinvointisuunnitelma 2021-2025 on hyväksytty valtuustossa 06.06.2022 (§ 34).

Hyvinvointisuunnitelma sisältää kolme (3) painopistettä ja niiden tavoitteet:

1. Terveellisten elämäntapojen edistäminen

- Tarjoamme parempaa terveellisiin elintapoihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta
- Kuntalaisten liikunta-aktiivisuus lisääntyy

2. Mielen hyvinvoinnin tukeminen

- Varhaiskasvatus- ja kouluikäisten tunne- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät
- Kuntalaisten kokemus osallisuudesta vahvistuu ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin
- Kuntalaisilla on mahdollisuus asioiden hoitamiseen fyysisesti sekä verkon kautta
- Työllisyyspalveluita on saatavilla henkilökohtaisesti ja paikallisesti
- Tietoisuus päihteiden haittavaikutuksista lisääntyy ja päihdemyönteisyys vähenee. Liialliseen pelaamiseen liittyvät haitat vähenevät.
- Mielen hyvinvointia tukevia palveluita ja matalan kynnyksen toimintaa on hyvin saatavilla

3. Osallisuutta lisäävien turvallisten arkiympäristöjen luominen

- Kunnan hallinnoimat tilat ovat turvallisempia, viihtyisämpiä, tarkoituksenmukaisempia, esteettömmämpiä ja saavutettavampia
- Yleiset ulkoalueet ovat houkuttelevampia, viihtyisämpiä ja turvallisempia
- Tilat ja muu rakennettu ympäristö mahdollistavat omaehtoisen kansalaistoiminnan lisääntymisen

Painopisteillä on siis yhteensä yksitoista (11) tavoitetta, joihin linkittyy neljäkymmentäkuusi (46) eri toimenpidettä.

7 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi vuonna 2022

Tavoitteiden ja ennen kaikkea toimenpiteiden toteutumista vuonna 2022 on arvioitu liikennevalomallilla:

- Punainen (0-30 %): Ei toteutunut
- Keltainen (40-60 %): Toteutunut osittain
- Vihreä (70-100 %): Toteutunut

Jokainen toimiala ja yksikkö on kommentoinut omia vastuutoimenpiteitään sekä niiden toteutumista vuoden 2022 aikana. Lisäksi oheisen taulukon viimeisessä sarakkeissa on huomioita sekä kehittämissuuntia, joiden edistäminen edesauttaa entisestään toimenpiteiden ja laajempien tavoitteiden toteutumisessa.

Lisäksi taulukkoon on nyt päivitetty jokaiselle toimenpiteelle mittarit, koska kahdestakymmenestäyhdestä (21) toimenpiteestä ne vielä puuttuivat hyvinvointisuunnitelman hyväksymisen aikana (06/2022).

1. PAINOPISTE: TERVEELLISTEN ELÄMÄNTAPOJEN EDISTÄMINEN

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Arviointimittarit	Toteuma/arviointi vuodelle 2022	Huomiot/kehittävää
---------	----------------------------	-------------------	---------------------------------	--------------------

<p>Tarjoamme parempaa terveellisiin elintapoihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta</p>	<p>Tiivistämme elintapaohjaukseen liittyvää yhteistyötä ja tiedottamista, Eloisan elintapaohjauksen asiantuntemus, opiskelijahuollon toiminta nuorten huomioimisessa (Koordinoijana hyte-tiimi).</p>	<p>Liikuntaneuvonnan kävijämäärät.</p> <p>Kartoitukset.</p> <p>Elintapaohjauksen tarkistuslista kunnille.</p>	<p>Liikutaan!-hankehakemuksen työstäminen vuoden 2022 loppupuolella.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Yhteistyön toimivuus Etelä-Savon hyvinvointialueen kanssa, palvelupolku.</p> <p>Yhteistyön edistäminen paikallisten toimijoiden kanssa.</p>
---	---	---	---	--

<p>Ruokakasvatukseen kehittämishankkeen suunnitellusti, Yhteistyö Itä-Suomen yliopiston ja ruokakasvatusyhdistys Ruukku ry:n kanssa</p>	<p>Nykytilakartoitukset ja toiminnan toteutuminen.</p>	<p>Hankeinfot toukokuussa 2022</p> <p>Nykytilan alkukartoitus tehty kesäkuussa 2022</p> <p>Hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet kesäkuussa 2022</p> <p>Henkilöstön koulutukset syksy 2022</p> <p>Ruokailu- ja ruokakasvatuskysely syksy 2022</p> <p>Ruokakasvatuksen ensimmäinen pyöreä pöytä marraskuussa 2022</p> <p>Pedagoginen ja laaja-alainen työskentely aloitettu lapsiryhmissä syksyllä 2022</p> <p>(40-60 %, osin 70-100 %)</p>	<p>Ruokakasvatuksen pedagogisen arvon vahvistaminen ja menetelmien juurruttaminen varhaiskasvatukseen pedagogiikkaan.</p> <p>Lasten osallisuus arviointityössä vahvistuu muun muassa makuraatien avulla.</p> <p>Yhteistyö Järvi-Saimaan Palveluiden ja kunnan välillä jatkuu.</p>
--	--	--	---

<p>Ohjataan kuntalaisia käyttämään liikuntapaikkoja, Huomioidaan ohjaus kohtaamisissa, esitteet, verkkosivut, asiointipiste (Koordinoijana hyte-tiimi)</p>	<p>Ohjauskäytännöt. Verkkosivujen päivittäminen.</p>	<p>Lajikokeiluja nuorille (kesäisin) Ilmaisia vuoroja alle 18-vuotiaille Sähköinen ajanvaraus mahdollisuus (TIMMI-järjestelmä) (40-60 %)</p>	<p>Monikanavaisen viestinnän hyödyntäminen. Matalan kynnyksen toimintaa ja kokeilu-mahdollisuuksia eri ikäryhmille.</p>
---	---	---	--

<p>Edistetään monimuotoisia ruokaan liittyviä palveluita ikäihmisten yhteisöllisyyden ja toimintakyvyn tueksi, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu - Ikäruoka 2.0 - hankkeen tuottama tieto ja verkosto (Koordinoijana vanhusneuvosto)</p>	<p>Järjestetyt tilaisuudet: Tilaisuuksien lukumäärä ja osallistujamäärät.</p>	<p>Syödään yhdessä - tapahtumia yhteensä seitsemän kertaa.</p> <p>Osallistujia tapahtumissa on ollut keskimäärin 50 henkilöä ja maksimissaan noin 70 henkilöä.</p> <p>Tapahtumissa ohjelmana muun muassa luentoja, osallisuutta, liikuntaa ja harrastuksia.</p> <p>Ohjelmaa olivat tuottamassa Essote, järjestöt, Etelä-Savon Liikunta Ry sekä Kansalaisopisto.</p> <p>Tapahtuman ohjelmanumeron jälkeen ruokailuun jääneiden osuus on ollut korkea.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Osallistavien menetelmien hyödyntäminen.</p> <p>Ohjelmien sisältöjä ja suunnittelua voitaisiin harkita tarkemmin. Teemana liikunta, tuolitanssi ja jakkarajamit, oli suosituinta.</p> <p>Keskustelukynnyksen madaltaminen, kysymyksien jättö mahdollisuus jo etukäteen ajatellen seuraavan kerran ohjelmaa/vierailijaa.</p>
--	---	--	--

<p>Tarjotaan nuorten ja nuorten aikuisten matalankynnyksen ohjausta ja neuvontaa, sekä elämäntilanteen tukemista, Ohjaamo 2.0 -hanke, yhteistyössä nuorten työpaja, etsivä nuorisotyö (Koordinoijana nuorisopalvelut)</p>	<p>Palvelun käyttäjämäärä, osallistujapalaute (Sovari - tyytyväisyyskysely, 1-5)</p>	<p>Ohjaamo-hanke: Työpajan nuorille räätälöity koulutussarja</p> <p>Ohjaamo palvelut ovat paikallisella tasolla olemassa.</p> <p>Nuokkarin kävijämäärät: 1099 (724 7.-luokkalaista ja vanhempaa sekä 375 3.-6.-luokkalaista)</p> <p>Nuorisopalveluiden järjestämiä tapahtumia yhteensä 16 kpl.</p> <p>Etsivä nuoristyö: 57 asiakasta</p> <p>Nuorten työpaja: 16 (sopimusasiakasta), yhteensä nuoria työpajalla 25</p> <p>Sovari - tyytyväisyyskysely; 4,4 (työpaja) ja 4,8 (etsivä nuorisotyö)</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Etsivä nuorisotyö ja työpajan asiakastyön yhteiskehittäminen.</p> <p>Oppilaitosyhteistyön, Valpas-työn sekä koulunuorisotyön kehittäminen.</p> <p>Nuorisomyönteisyys -merkki yrityksille.</p>
--	--	--	--

<p>Kuntalaisten liikunta-aktiivisuus lisääntyy.</p>	<p>Harrastaminen vapaa-ajalla lisääntyy, Kansalaisopiston kurssitarjonta</p>	<p>Opiskelijamäärä (per vuosi), hyvinvoinnin lisääntyminen (1-5), uusien asioiden ja taitojen oppiminen (1-5).</p>	<p>Opiskelijamäärä: 1371 henkilöä (346 miestä ja 1025 naista)</p> <p>Hyvinvoinnin lisääntyminen: 4,72 (edeltävä lukuvuosi: 4,4)</p> <p>Uusien asioiden ja taitojen oppiminen: 4,55 (edeltävä lukuvuosi: 4,37)</p> <p>Kurssien määrä: 214</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Digitaalisen myynnin ja markkinoinnin hyödyntäminen.</p> <p>Monipuolisen kurssivalikoiman tarjoaminen eri ikäryhmille.</p> <p>Kurssien palvelumuotoilu palautteiden perusteella.</p> <p>Ammattitaitoiset ja pedagogisesti osaavat opettajat.</p> <p>Kouluysteistyö lukion ja yhtenäiskoulun kanssa nuorille tarjottavien kurssien osalta.</p> <p>Opintopistekurssien tarjoaminen.</p> <p>Ilmaiset kokeilukampanjat.</p>
--	---	--	--	--

<p>Koululaisten aktiivisuus koulupäivän yhteydessä lisääntyy (välitunnit ja koulupäivän jälkeinen aika), Perusopetus.</p>	<p>Harrastamisen Mäntyharjun mallin -toiminta ja kerhotoiminta (kerhojen lukumäärä, osallistujamäärä).</p> <p>Liikunta-tapahtumat.</p> <p>Välituntilainaamo.</p>	<p>Syksyllä 2022 Harrastamisen Suomen mallin toimintaan osallistui viikoittain noin 90-100 oppilasta. Kerhoja oli yhteensä yhdeksän.</p> <p>Vuoden 2022 syksyllä Koulun kerhotoiminnan kerhoihin osallistui viikoittain noin 70-80 oppilasta. Kerhoja oli yhteensä seitsemän.</p> <p>Liikuntapäivät (2 kpl).</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Kerhotarjonnan koordinointi: Kerhoja ei saa olla tarjolla liikaa, koska osallistujamäärä on rajallinen ja valinnat hajautuvat liikaa.</p> <p>Oppilaskyselyn ja oppilaiden toiveiden entistä parempi huomiointi Yhtenäiskoulun harrastus-tarjottimessa</p> <p>Kuljetusoppilaiden mahdollisuus jäädä kerhoihin.</p> <p>Koulun piha-alueiden päivitys jäänyt aikanaan kesken.</p>
--	--	---	---

<p>Liikuntaseurojen, harrastustoiminnan toteuttajien ja kunnan yhteistyön kehittäminen, Liikuntaneuvoja, hyvinvointi-koordinaattori ja liikuntapaikkamestari.</p>	<p>Toteutuminen, yhteistyön muodot.</p>	<p>Yhteistyötä eri tapahtumissa.</p> <p>Yhteistyötä Harrastamisen Mäntyharjun mallin tarjonnan ohjauksessa.</p> <p>Edustusta kunnan työryhmissä.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Harrastusmessujen /</p> <p>Vapaa-ajan messujen kehittäminen entistä monipuolisemmaksi</p> <p>Harrastamisen Mäntyharjun mallin - tarjonnan monipuolistaminen/ kehittäminen oppilaskyselyn tulosten pohjalta.</p> <p>Liikutaan! - hankkeen toimenpiteet.</p> <p>Liikuntaseurojen (ja muiden järjestöjen) esiin nosto kunnan sivuilla.</p>
--	---	---	--

<p>Lasten liikunta-aktiivisuuden lisääminen arjen tilanteissa ja ohjatussa toiminnassa, Liikkuva varhaiskasvatus -toiminta (Koordinoijana varhaiskasvatus)</p>	<p>Vuosittain tehtävä kysely.</p>	<p>Aktiivisuus lisääntynyt niin sisäkuin ulkoliikumisessa (metsässä liikkuminen, pihan aktivointi, liikuntatuokiot, siirtymien suunnittelu liikkumista aktivoivaksi, osallistuminen valtakunnallisiin kampanjoihin).</p> <p>Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset otettu käyttöön.</p> <p>Varhaiskasvatukses sa on Liikkuva varhaiskasvatuksen liikuntavastaavat, joille resursoitu työaika mm. aluetapaamisiin.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Liikunnan nykytila.fi tehdään vuonna 2024.</p>
---	-----------------------------------	---	---

<p>Nuorisopalveluiden järjestämä maksuton vapaa-ajan liikuntatoiminta, Nuorisopalvelut, helluntaiseurakunta, liikuntaneuvoja (Koordinoijana nuorisopalvelut)</p>	<p>Toteutuneet tapahtumakerrat, osallistujamäärät.</p>	<p>Talvitoiminta: Mäenlaskus ja lumiukkojen tekoa</p> <p>Kesätoiminta: Höntsäpesistä (5 krt), Suppailua (2 krt) ja Padelia (5 krt)</p> <p>Pingis (Askeleella)</p> <p>Nuorten työpajalla kohdennettu maksuton salivuoro.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Systemaattiset vuorot (nuorten toiveena esimerkiksi salivuoro).</p> <p>Toiminnan kehittäminen yhteistyössä Liikutaan! -hankkeen/liikuntaneuvojen kanssa.</p>
<p>Tarjotaan kaikille avoimia ja maksuttomia liikuntavuoroja, liikuntaneuvoja, hyvinvointikoordinaattori ja liikuntapaikkamestari.</p>	<p>Toteutuminen.</p> <p>Avointen vuorojen määrä.</p>	<p>Vuonna 2022 kunnalla oli neljä maksutonta vuoroa, lajeina lentopallo ja futsal.</p> <p>Lisäksi kansalaisopistolla oli maksuton liikuntaryhmä (Ulkojumpaa kaikenikäisille) sekä eläkeläisjärjestöt tarjosivat monipuolista maksutonta liikuntatoimintaa.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Avoimet maksuttomat vuorot sekä erilaiset höntsävuorot liikuntaneuvonnan Liikutaan! -hankkeen kautta.</p>

<p>Urheiluakatemia - toiminta sovittaa yhteen kilpaurheilua harrastavien nuorten opiskelua ja kilpaurheilua, Etelä-Savon liikunta ry, Mäntyharjun lukio ja perusopetus (Koordinoijana oppilaitosten rehtorit).</p>	<p>Sitoutuneisuus toimintaan.</p>	<p>Akatemia toimii ja toimintaan ollaan sitoutuneita. ESLi on mukana.</p> <p>Mukana on 12 hlöä (8 perusopetuksen oppilasta ja 4 lukiolaista).</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Toiminta jatkuu lukuvuonna 2023-2024.</p> <p>Yhteisten pelisääntöjen kirkastaminen kaikille toimijoille, esimerkiksi aikataulut ja vastuu poissaolojen aikana käytyjen sisältöjen opiskelusta.</p>
<p>Tuetaan lasten, nuorten ja ikäihmisten liikuntaa tarjoamalla liikuntapaikat käyttöön maksuttomasti ja tuetaan avustuksilla edellä mainittujen ryhmien ohjattua toimintaa, liikuntaneuvoja.</p>	<p>Jaetut maksuttomat liikuntavuorot ja liikunta-avustukset.</p>	<p>Vuonna 2022 liikunnan kohde- ja toiminta-avustuksia jaettiin 32 000 €.</p> <p>Avustuksia jaettiin neljälletoista eri paikalliselle yhdistykselle.</p> <p>Vuonna 2022 päivitettyissä liikunta-avustuksien jakoperusteissa pääpaino on lasten ja nuorten sekä ikäihmisten liikunnan edistämisessä.</p> <p>Edelleen useat liikuntatilat ovat varattavissa maksuttomasti lasten, nuorten ja ikäihmisten vapaa-ajan toimintaan (Sivistystoimen tilojen hinnoittelun periaatteet: Mäntyharjun koulujen</p>	<p>Huomioidaan edelleen avustuksien jaossa jakoperusteet ja niiden periaatteet.</p> <p>TIMMIN soveltuvuus alle 18-vuotiaiden vuorojen varaukseen.</p>

			<p>(yhtenäiskoulu, lukio) opiskelijoille ja alle 18-vuotiaille suunnattulle toiminnalle, Mäntyharjulaisten yhdistyksille ja yhteisöille tai Mäntyharjussa toimiville yhdistyksille, kun ohjattu toiminta kohdistuu: lapsiin ja alle 18-vuotiaisiin nuoriin, sota-/siviiliveteraaneihin, työttömiin, yli 65-vuotiaiseen tai vammaisyhdistyksiin)</p> <p>(40-60 %)</p>	
--	--	--	--	--

2. PAINOPISTE: MIELEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Arviointimittarit	Toteuma/arviointi vuodelle 2022	Huomiot/kehittävää
Varhaiskasvatus- ja kouluikäisten tunne- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät.	Koko varhaiskasvatuksen henkilökunta on koulutettu Miniverso -toimintamalliin, Varhaiskasvatus.	Toteutuminen.	Ei ole toteutunut toistaiseksi. (0 %)	Koulutus toteutetaan vuonna 2024 tai 2025.
	Tunteet hukassa toimintamalli, Varhaiskasvatus.	Toimintamalli käytössä.	Tunteet hukassa - materiaali käytössä laaja-alaisesti jokaisessa ikäryhmässä lasten ikä ja taidot huomioiden. (70-100 %)	

<p>Tunne- ja vuorovaikutus - taitojen opiskelu on osa yhtenäiskoulun kasvatustyötä, Perusopetus.</p>	<p>Toimintamallien mukaisen toiminnan toteutuminen (yhteenveto).</p>	<p>Opettajat voivat valita Askeleittain- tai Lions quest-toimintamallin.</p> <p>KivaKoulu käytössä kaikilla.</p> <p>Tunne- ja vuorovaikutustaitoja korostetaan myös luokanvalvojantuntien aikana.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Opettajille tietoa ja koulutusta aiheesta.</p> <p>Asian esillä pitäminen arjessa.</p>
<p>Hyvinvoinnin vuosikellon käyttöönotto, Perusopetus.</p>	<p>Tilattu koulutus, toteutuminen.</p>	<p>Toimintaa on suunniteltu vuosikellomaisesti, mitä teemoja käsitellään ja minä aikana.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Laaditaan eri teemoista koostuva hyvinvoinnin vuosikellon runko, joka toimii pohjana lukuvuosi-suunnittelulle.</p> <p>Lukuvuosi-suunnitelmiin kirjataan tarkemmin käytännön toteuttamistapoja.</p>

<p>Kuntalaisten kokema osallisuus vahvistuu ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin.</p>	<p>Ryhmyttämistoiminta perusopetuksessa ja lukiossa, nuorisopalvelut.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Perusopetus: Nuorisopalvelut KiVa-tiimissä mukana ja ryhmyttämiset 7.- ja 8.- luokkalaiset.</p> <p>Lukio: Nuorisopalvelut mukana Luova elokuva-kurssin toteutuksessa ja ryhmyttäminen: lukion 1-vuosikurssin opiskelijat.</p> <p>Teemaviikkoina esillä esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön viikko.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Aktiivisessa kehityksessä jalkautuminen kouluille.</p> <p>Koulunuorisotoiminnan kehittämisen ja toimintamallien luominen: nuorisotyön rooli sekä sen näkökulman säilyttäminen.</p> <p>Lukion yhteistyön kehittäminen.</p>
---	--	----------------------	--	--

<p>Koulun ja vanhempainyhdistyksen yhteistyön tiivistäminen, Vanhempainyhdistys ja perusopetus.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Vanhempainyhdistyksen kokouksissa on koulun edustus mukana.</p> <p>Vanhempainyhdistyksen edustaja on osallistunut mm. yhteisöllisen opiskeluhuolto-ryhmän kokouksiin.</p> <p>Vanhempainyhdistys on järjestänyt yhteistyössä koulun (ja muiden toimijoiden) kanssa toimintapäiviä.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Yhteisesti toteutettavien tapahtumien ennakointi ja aikataulujen suunnittelu hyvissä ajoin.</p> <p>Yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen myös muissa koulun tapahtumissa.</p>
--	----------------------	--	---

<p>Yhteisöllisen oppilashuollon vahvistaminen, P eruseropetus ja lukio.</p>	<p>Oppilas/opiskelijahuoltotyöryhmän kokoontuminen.</p> <p>Toiminnan toteutuminen.</p>	<p>Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä 4 krt. Kokoonpano perusopetuksen rehtori, opettaja ja ohjaaja, oppilashuolto, opinto-ohjaaja, oppilasjäseniä ja huoltajat.</p> <p>Yhteisöllinen opiskelijahuoltoryhmä 5 krt. Kokoonpano lukion rehtori, oppilashuolto (kuraattori, kouluterveydenhoitaja ja koulupsykologi), opinto-ohjaaja ja erityisopettaja. Tarvittaessa oppilasjäseniä esimerkiksi tapahtumien suunnittelussa.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Tehtävän kuvan selkeyttäminen ja käsiteltävien teemojen suunnittelu.</p>
---	--	---	---

<p>Oppilaskunnan järjestämät toiminnot, lukio ja perusopetus.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Perusopetuksessa oppilaskunta kokoontuu säännöllisesti, 1-4 lk ja 5-9 lk. Oppilaskunta järjestänyt mm. teemapäiviä.</p> <p>(70-100 %)</p> <p>Lukiolla opiskelijakunta on järjestänyt erilaisia teemapäiviä sekä edistänyt ryhmäytymistä</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Lukio: Osallistavia keskusteluja opettajien kanssa säännöllisesti aiheina esille nostettavat ilmiöt ja yhteiset tapahtumat.</p>
<p>Kirjasto koko kansan olohuoneena, kirjasto.</p>	<p>Tapahtumien määrä (per vuosi), kirjaston fyysisten ja verkkokäyntien määrä (per vuosi), kirjastopalvelujen hyöty asiakkaalle (1-5).</p>	<p>Tapahtumat: 43 kpl Käyntejä: 75 162 kpl</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Kokoelman tiivistäminen noin 30 000:een.</p> <p>Uuden aineoston määrä 1 000.</p> <p>Elämys-, oppimis- ja asiointipalvelujen tuottaminen.</p>

<p>Varaamme osan kulttuuripalveluiden käytettävistä rahoista osallistuvaan budjettiin, jotta kuntalaiset voivat osallistua paikallisten kulttuuripalvelujen ja elinympäristönsä viihtyvyyden kehittämiseen, kunnan toimialat ja kulttuurituottaja.</p>	<p>Osallistuvaan budjettiin käytettävä summa.</p>	<p>Vuosina 2021-2022 toteutettiin Kuntakukkaro, Osallistuva budjettiin, jossa kuntalaiset saivat ehdottaa ja äänestää näistä ehdotuksista käyttökohteen 20 000 €:lle.</p> <p>Summa äänestettiin käytettäväksi torille asennettaviin kausivaloihin, mökkilyhdyt.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Kyseisten testamenttivarojen suunnitelmassa oli osuudet myös lukion, perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen osallistuvalla budjetoinnille. Näiden toteuttaminen mahdollisuuksien mukana vuosina 2024 ja 2025.</p>
---	---	--	--

<p>Järjestämme kuntalaisille kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksia palveluihin ja elinympäristöön liittyvien päätösten valmistelussa, hyte-tiimi.</p>	<p>Päätösten valmisteluun liittyvien kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen.</p>	<p>Koulukuljetusinfo</p> <p>Valmistelu koulukuljetusperiaatteisiin</p> <p>Koulukuljetussovelluksen työpaja nuorille</p> <p>Vaikuta! -peli (kuntastrategia)</p> <p>Kuntastrategiaan liittyvät kysely</p> <p>Kirjastopalveluiden kysely</p> <p>Nuorille vapaa-ajan toiminnasta kysely</p> <p>Mikä vituttaa? -ilta nuorille</p> <p>Johtotiimin ja nuorten tapaaminen</p> <p>Sitra hankkeen kautta nuoret yhteydessä kansanedustajiin</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Nuorisovaltuuston sekä vanhus- ja vammaisneuvoston hyödyntäminen eri kohderyhmien kuulemisessa.</p> <p>Monipuolisten osallistamismahdollisuuksien hyödyntäminen ajankohtaisista asioista.</p> <p>Nuorten osallistaminen on ollut vahvaa, muidenkin kohderyhmien huomiointi.</p> <p>Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnissa myös päätökseen linkittyvien kohderyhmien kuulemista.</p>
--	---	--	--

Kuntalaisilla on mahdollisuus asioiden hoitamiseen fyysisesti sekä verkon kautta.	Asiointiliikenteen jatkuvuuden turvaaminen, hallintopalvelut.	Toteutuminen.	Olemassa olevat reitit ovat toteutuneet suunnitellun mukaisesti, eikä tarkoitus vähentää. (70-100 %)	Toimintaa jatketaan entisen mallin mukaisesti.
	Kunta on mukana sähköisten yhteyksien kehittämissankkeissa, hankeyhteistyö ja hallintopalvelut.	Toteutuminen	Ei ole toistaiseksi toteutunut. (0 %)	Lomakkeiston kuntoonsaamisen jälkeen kehittämisresurssit siirtyvät tähän.
	Sähköisten palvelujen kehittäminen (sähköiset lomakkeet, ilmoitukset jne.), kunnan toimialat (Koordinoijana hallintopalvelut).	Sähköisten asiakaslomakkeiden määrä. E-lomakkeiden käyttö 100 %.	Vuonna 2022: 9 sähköistä lomaketta sekä 22 lomaketta, jotka olivat pdf-muodossa, excel-lomakkeena, paperisia. Näitä lomakkeita lähetettiin vastaanottajalle kuntaan joko sähköpostilla tai postitse paperisina. Eli yhteensä 31 lomaketta. Sähköisenä oli 29 % muina muotoina oli 71 % (40-60 %)	Vuodelle 2023 on tavoitteena saada 20 sähköistä lomaketta käyttöön.

	<p>Asiointipiste tarjoaa neuvontaa ja opastusta viranomaisasiointiin, asiointipiste; kirjasto.</p>	<p>Viranomaisasiointien määrä.</p> <p>Kuntalaisten asiointien määrä.</p>	<p>Tikettien määrä yhteensä 252 kpl (Kela ja Verotoimisto).</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Vastaaminen monipuolistuvan asioinnin kenttään.</p> <p>Verkkoasioinnin kehittäminen.</p>
	<p>Tarjoamme kuntalaiskyselyihin sähköisen osallistumisen lisäksi myös muita osallistumismahdollisuuksia (esim. paperilomake), kunnan toimialat (Koordinoijana hallintopalvelut).</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Laajempia kuntalaiskyselyitä ei ole tehty vuonna 2022.</p> <p>(0 %)</p>	<p>Sähköisten kyselylomakkeiden rinnalla huomioidaan myös paperinen versio.</p>
<p>Työllisyyspalveluita on saatavilla henkilökohtaisesti ja paikallisesti.</p>	<p>Paikallisen, henkilökohtaisen palvelumallin kehittäminen työllisyyspalveluissa, työllisyyskoordinaattori.</p>	<p>Toteutuminen.</p> <p>Tilastotietoa asiakasmäärästä ja työtoimintaan osallistuneista (Mahdollisuus saada 2023).</p>	<p>Vuonna 2022 toiminta oli vielä kunnan palveluna.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Vuonna -23 siirtyi Eloisan alaiseksi.</p> <p>Toiminnan pääpaino tulee pystyä pitämään ammattitaitoisessa työelämään ohjauksessa sekä työkykyarvioinnissa.</p>

	<p>Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen turvaaminen lähipalveluna, kunnan yleinen edunvalvonta (Koordinoijana kunnanjohtaja sekä hallinto- ja talousjohtaja)</p>	Toteutuminen.	<p>Vuonna 2022 kaksi toimijaa (50 % työpanoksella). Syyskuusta 2022 yksi henkilö; kehittäminen on jäänyt niukaksi.</p> <p>Työllisyyden hoidon verkkosivut.</p> <p>(70-100 %)</p>	TE24 suunnittelu ja edunvalvonta palvelurakennetta suunnitelmassa.
<p>Tietoisuus päihteiden haittavaikutuksista lisääntyy ja päihdemyönteisyys vähenee. Liialliseen pelaamiseen liittyvät haitat vähenevät.</p>	<p>Tarjoamme tietoa riippuvuuksista ja avun saamisesta, ehkäisevän toiminnan työryhmä ja hyvinvointi-koordinaattori</p>	Järjestetyt tilaisuudet.	<p>Ensi huoli -luento (Vanhus- ja vammaisneuvosto kanssa toteutettu)</p> <p>Ehkäisevän päihdetyö-viikon tapahtumat</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Olellaisen kohderyhmän, lasten ja nuorten, lisäksi huomioituna myös lapsiperheet, työikäiset ja ikääntyneet.</p> <p>Ehkäisevän toiminnan ja ehkäisevän päihdetyön jatkuva läsnäolo, eikä keskittyminen ainoastaan teemaviikoille.</p> <p>Kohderyhmän osallistaminen esimerkiksi viestinnän tai kampanjoiden suunnitteluun.</p>

<p>Peli- ja päihdekasvatus-suunnitelman luominen, hyte-tiimi ja yhtenäiskoulun työryhmä</p>	<p>Suunnitelman käyttöönoton toteutuminen.</p>	<p>Peli- ja päihdekasvatus-suunnitelman työstäminen aloitettiin vuonna 2022 monialaisessa työryhmässä.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Suunnitelman jalkauttaminen tulevina vuosina sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden muuttaminen ajankohtaiseen tietoon ja tilanteeseen pohjautuen kerran lukuvuodessa.</p>
<p>Päihdepysäkki -toiminta Yhtenäiskoululla, nuorisopalvelut.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Tappomopo (Päihdeliikennekasvatus) ja Päihdepysäkki.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Ankkuripoliisin kanssa yhteistyön vahvistuminen.</p> <p>Jalkautuvan työn toimintamalli nuorten tapahtumiin (esim. päättäreiden aikaan)</p>

<p>Mielen hyvinvointia tukevia palveluita ja matalan kynnyksen toimintaa on hyvin saatavilla.</p>	<p>Yhteisöllisten tapahtumiin ja niiden tuottamiseen osallistuminen, kansalaisopisto.</p>	<p>Kurssien määrä (per vuosi), tapahtumien määrä (per vuosi), tapahtumiin osallistuneiden määrä (per vuosi), hyvinvoinnin lisääntyminen (1-5).</p>	<p>Kurssien määrä: 214</p> <p>Tapahtumien määrä: 42</p> <p>Tapahtumiin osallistuneita: 13 600</p> <p>Hyvinvoinnin lisääntyminen: 4,4/5</p> <p>Tapahtumat: Lasten teatteri Nuorisoteatteri Pappilanparven kesäteatteri Koirakiven kesäteatteri Senioriteatteri Tilkkumessut Kevätnäyttely Musiikkimatineat Kuorojen konsertit</p> <p>Lisäksi kansalaisopisto oli edustettuna Ikkäihmistenmessuilla syksyllä 2022.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Kurssien määrän vähentäminen ja sopeutuminen heikkenevään talouteen.</p> <p>Tapahtumien tuottamiseen osallistuminen yhteistyössä kunnan muiden toimialojen kanssa.</p> <p>Kansalaisopiston ryhmien tuottamien tapahtumien tukeminen (esim. ryhmien päätöskonsertit, teatterinäytökset).</p>
--	--	--	--	--

<p>Tutortoiminnan kehittäminen lukiossa, lukio (Yhessä eteenpäin - hanke).</p>	<p>Tyytyväisyyskysely.</p>	<p>Tutorkoulutuksia on järjestetty.</p> <p>Tyytyväisyyskysely toteutetaan kaksi kertaa lukuvuoden aikana, loppu syksystä ja kevästä.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Tutorit ovat vahvasti mukana ohjaamassa tulevissa 9.-luokkalaisten lukion tutustumiskäynneillä.</p> <p>Yhessä Eteenpäin -hanke on nykyään nimellä Triangeli-hanke, jossa lukio on edelleen mukana.</p> <p>Liikuntatutor toiminta käynnistymässä.</p>
---	----------------------------	---	---

<p>Teemme etsivää kulttuurityötä ja tarjoamme mahdollisuuksia kokea kulttuuria maksuttomasti tai edullisesti, kulttuurituottaja.</p>	<p>Osallistujamäärä, tavoitettujen henkilöiden määrä (etsivä kultturityö).</p>	<p>Kunnassa järjestettiin lukuisia maksuttomia mahdollisuuksia kokea kulttuuria eri muodossa.</p> <p>Luova jako (Ruokajaon yhteydessä).</p> <p>Kulttuurihyvinvointisuunnitelman 2022-2025 (12/2021) hyväksyminen ja Kulttuurikasvatussuunnitelman hyväksyminen (12/2022).</p> <p>Yhtenäiskoulun harrastustarjonnassa, maksuttomia mahdollisuuksia myös kulttuurinäällä.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Toiminnassa kulttuurihyvinvointisuunnitelman ja kulttuurikasvatuksen hyödyntäminen.</p> <p>Toiminnan mahdollistaminen entistä paremmin myös haja-asutusalueilla, kyläkierrokset.</p>
---	--	--	---

<p>Perheiden kohtaamispaikka Puuhalan toiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen, ohjaajayhteistyö kunnan, Eloisan (ent. Eloisa) ja seurakunnan kanssa, Kisalan toimitila, koordinoi jana hyte-tiimi.</p>	<p>Toiminnan toteutuminen.</p>	<p>Vuonna 2022 Puuhalan kävijämäärä: Aikuiset: 240 hlöä Lapset: 328 hlöä Yhteensä: 568 hlöä</p> <p>Puuhala oli avoinna 27 kertaa. Korona vaikutti alkuvuoden toimintaan.</p> <p>Vuonna 2022 päävastuu Puuhalan toiminnasta oli Essoten perheohjaajalle sekä seurakunnan työntekijöille.</p> <p>Puuhalan toiminta vakiintui Kisalaan.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Toiminnan kehittäminen osallistavien menetelmin, säännölliset palautekyselyt.</p> <p>Toiminnan monipuolisuus.</p> <p>Toimintaan osallistuvien tahojen/yhteistyön laajentuminen.</p>
<p>Monipuolisten ja rikkaiden lukukokemusten tarjoaminen, Kirjasto.</p>	<p>Kokoelman laajuus (per vuosi), uuden aineiston määrä (per vuosi), palveluiden monipuolisuus (1-5).</p>	<p>Kokoelman laajuus: 45 851</p> <p>Uuden aineiston määrä: 1583</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Kokoelman tiivistäminen noin 30000:een.</p> <p>Uuden aineiston määrä 1000.</p> <p>Elämys-, oppimis- ja asiointipalvelujen tuottaminen.</p>

3. PAINOPISTE: OSALLISUUTTA LISÄÄVIEN TURVALLISTEN ARKIYMPÄRISTÖJEN LUOMINEN.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Arviointimittarit	Toteuma/arviointi vuodelle 2022	Huomiot/kehittävää
---------	----------------------------	-------------------	---------------------------------	--------------------

Kunnan hallinnoimat tilat ovat turvallisempia, viihtyisämpiä, tarkoituksenmukaisempia, esteettömämpiä ja saavutettavampia.	Rakennusauto-maatiota ja olosuhdemittauksia kehitetään, tekniset palvelut.	Olosuhdemittaus on käytössä tietyn tyyppisissä kohteissa.	Olosuhdemittaus on käytössä osassa kohteissa. (40-60 %)	Rakennusautomaation lisääminen/uusiminen kohteisiin.
	Kiinteistöstrategian päivitys ja toimeenpano, säilytetään vain tarkoituksen mukaiset kohteet, tekniset palvelut.	Päivitetään kiinteistöstrategia tilanteen muuttuessa.	Asia on edelleen valmistelussa. (40-60 %)	Kiinteistöstrategian hyväksyminen vuonna 2023 ja tämän myötä toimenpiteiden toteutuksen suunnittelua. Strategiaan merkittyjen toimenpiteiden (myynti/purku ym.) toteuttaminen
Yleiset ulkoalueet ovat houkuttelevampia, viihtyisämpiä ja turvallisempia.	Tarvekartoitus ikäihmisten ulkoilun edistämiseen, tehostetun talvikunnossapidon väylä, tekniset palvelut ja hyvinvointikoordinaattori.	Tarvekartoitus kyselynä. Puhdistettujen penkkien lukumäärä ja sijainti.	Penkkien puhdistus talvisin/tilanteen mukaan. (70-100 %)	Tarvekartoituksen toteuttaminen.
	Talviajan ulkoilumahdollisuudet (myös ilman suksia ja luistimia), tekniset palvelut.	Toteutuminen ja tiedottaminen.	Maastopyöräreittejä / kävelyreittejä on lisätty. (40-60 %)	Viestintä.
	Kysely ulkoalueiden siisteyden parantamiseen tarvittavista toimenpiteistä, tekniset palvelut.	Toteutuminen.	Ei ole toistaiseksi toteutunut. (0 %)	Kartoitetaan Mäntyharjun hyvinvointikyselyn (2023) yhteydessä.

	Kartoitetaan polkupyörän-huoltolppien tarve, tekniset palvelut.	Toteutuminen.	Ei ole toistaiseksi toteutunut. (0 %)	Kartoitetaan Mäntyharjun hyvinvointikyselyn (2023) yhteydessä.
Tilat ja muu rakennettu ympäristö mahdollistavat omaehtoisen kansalaistoiminnan lisääntymisen.	Kehitetään osallistavaa budjetointia, tekniset palvelut.	Toteutuminen.	Ei ole toistaiseksi toteutunut. (0 %)	

OSA 4. SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN TOIMIELIMISSÄ

Sivityslautakunta 14.12.2023.

Kunnanhallitus x.x.xx

Kunnanvaltuusto x.x.xx

OSA 5. LÄHTEET

- Kestavakehitys.fi. n.d. Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Kilpeläinen, K., Savolainen, N., Rotko, T., Kauppinen, T., Markkula, J. & Tamminen, Nina. 2021. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen alueilla 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen työpäpaperi 22/2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143269/URN_ISBN_978-952-343-740-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kinnunen, R. 2023. Sovari-vaikutusmittari. Viitattu 04.12.2023. <https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/sovari/>
- Kuntalaki. 410/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>
- Kuntaliitto. 2023a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Viitattu 14.09.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen>
- Kuntaliitto. 2023b. Päätösten vaikutusten ennakoarviointi. Viitattu 30.11.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/kuntajohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. 523/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta. 166/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>
- Liikuntalaki. 390/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>
- Lohtander, M., Hätönen, H., Katainen, J., Lundkvist, T., Siira, T. & Hovi, A. 2021. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuuri. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja (11/2021). https://stm.fi/documents/1271139/48496181/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+kokonaisarkkitehtuuri_2021_11.pdf/1ee1af2c-84a0-67fd-b39a-ce343a6939d4/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+kokonaisarkkitehtuuri_2021_11.pdf?t=1640004797802
- Mäntyharjun kunnan strategia 2022-2025. (2022). <https://www.mantynharju.fi/wp-content/uploads/2022/10/mantynharjun-kuntastrategia-kv-5.9.2022.pdf>
- Nuorisolaki. 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Pelkone, P. & Wiss, K. 2023. TEAvisari tukee kuntia ja hyvinvointialueita hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Viitattu 03.11.2023. <https://blogi.thl.fi/teaviisari-tukee-kuntia-ja-hyvinvointialueita-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisessa/>
- Stiglitz, J. E., Sen, A. & Fitoussi. 2009. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>
- THL. 2022a. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu 10.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>
- THL. 2022b. Hyvinvointi. Viitattu 10.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>
- THL. 2023a. HYTE-kerroin. Viitattu 14.09.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>
- THL. 2023b. Tiedonkeruut -TEAvisari. Viitattu 14.09.2023. <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tiedonkeruut>
- THL. 2023c. Sotkanet - Sotkanetin tilastotiedot. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>
- THL. 2023d. Kouluterveyskysely. Viitattu 14.09.2023. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>
- THL. 2023e. Terve Suomi -tutkimus: Tulokset. Viitattu 17.10.2023. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus/tulokset>

THL. 2023f. Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi. Viitattu 18.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakkoarviointi>

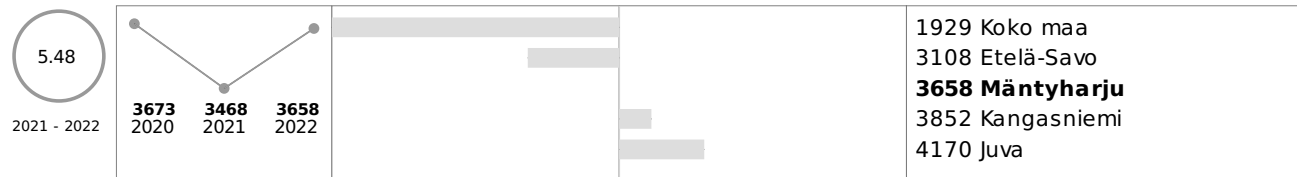
LIITE 1: Indikaattorien osoittama hyvinvointi Mäntyharjussa 2022

Vertailuun on otettu Etelä-Savon kunnista Juva ja Kangasniemi, jotka edustavat Mäntyharjun kanssa asukasluvultaan samankokoisia kuntia. Lisäksi vertailussa näkyvät maakunnan ja koko maan keskiarvot.

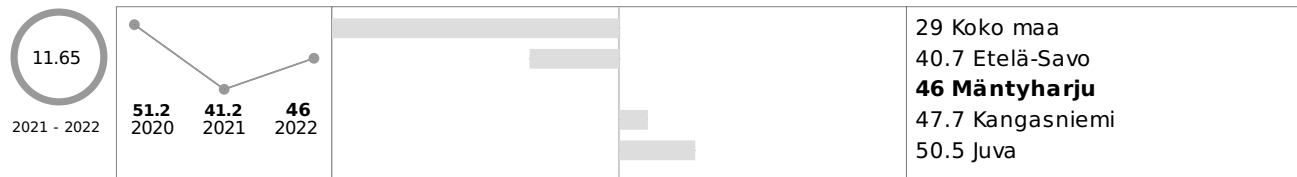
Talous

Tulot

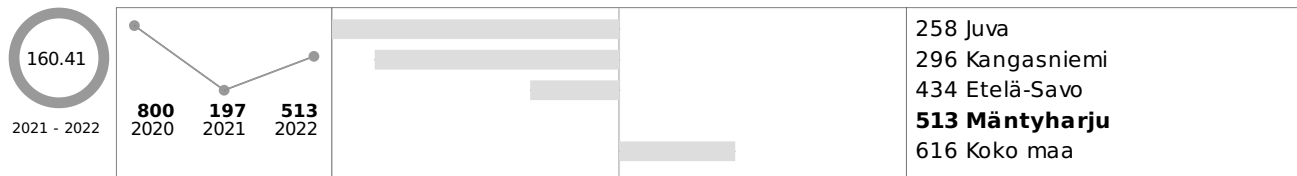
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

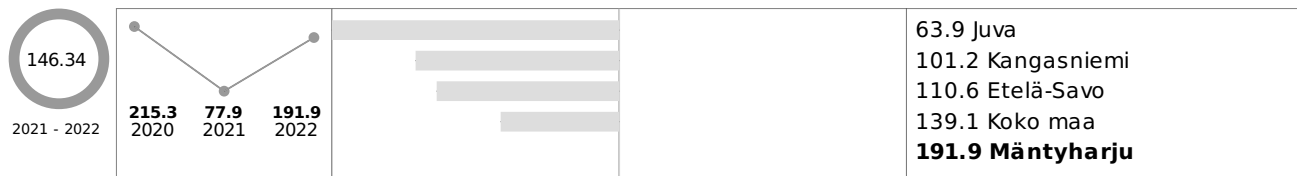
Valtionosuudet, % nettokustannuksista

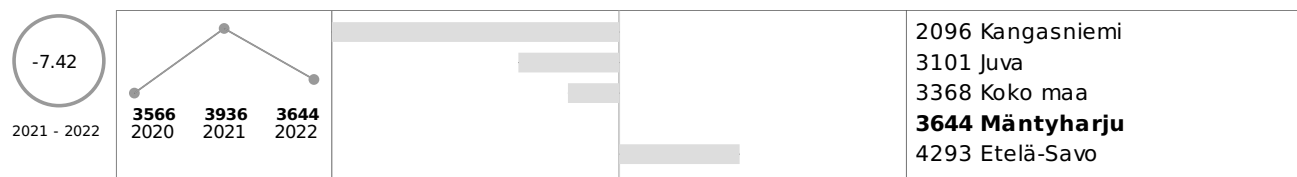
Vuosikate, euroa / asukas

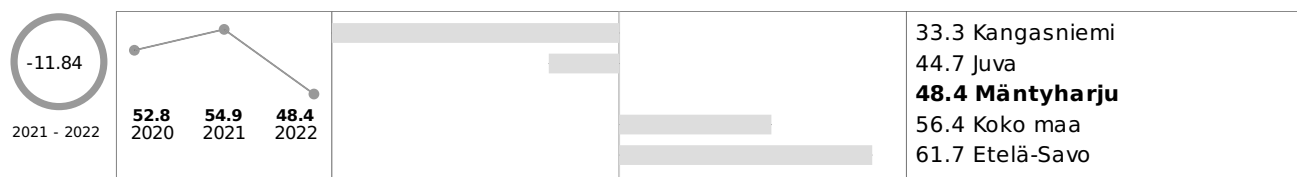
Vuosikate, % poistoista

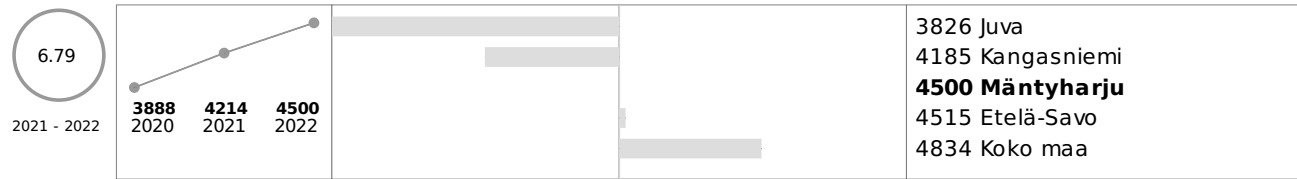
Lainakanta 31.12., euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Verotulot, euroa / asukas

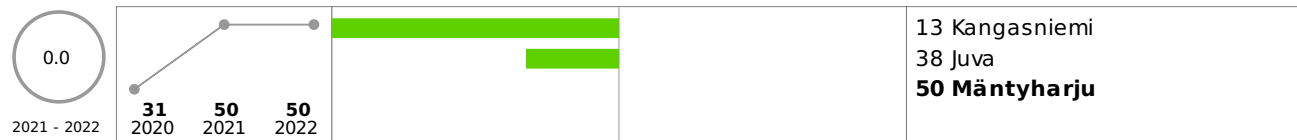

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

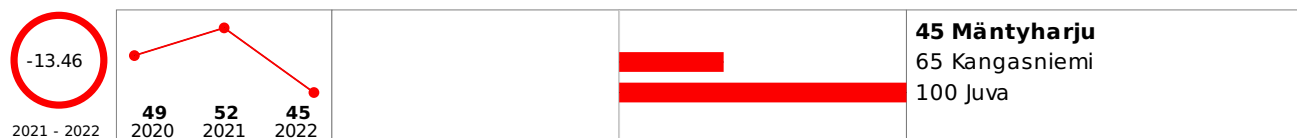
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

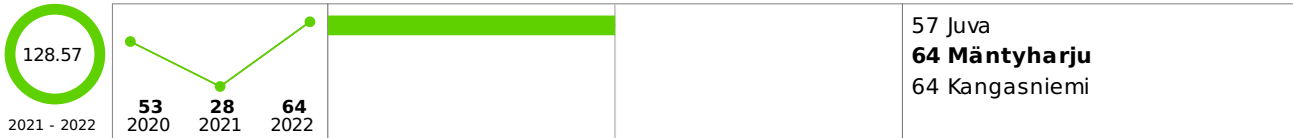
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

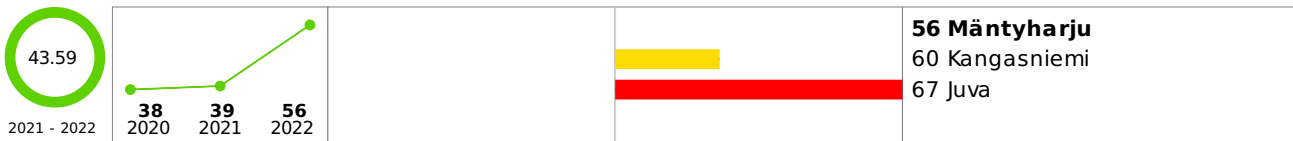
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

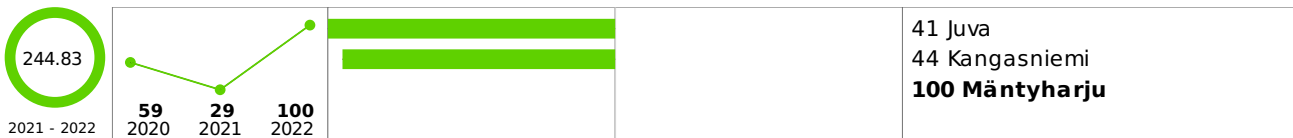
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

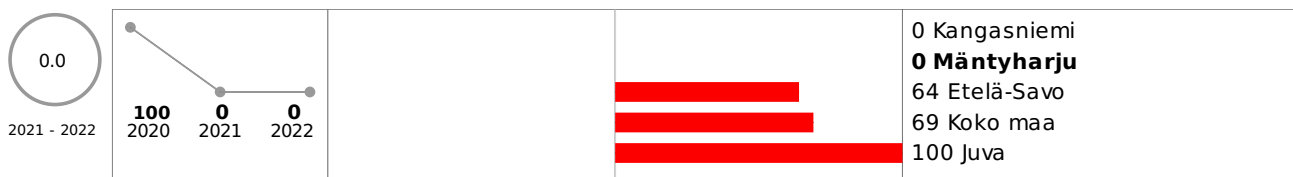
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

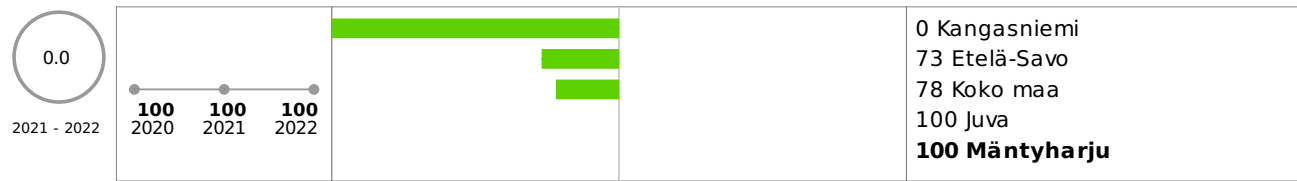
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

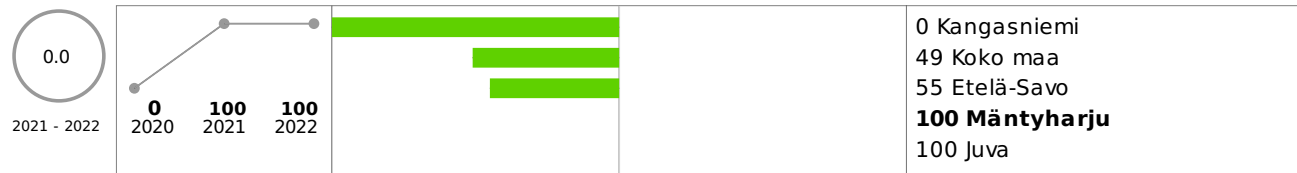
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

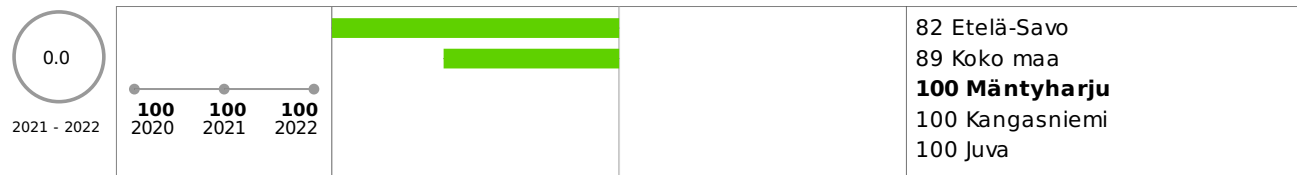
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

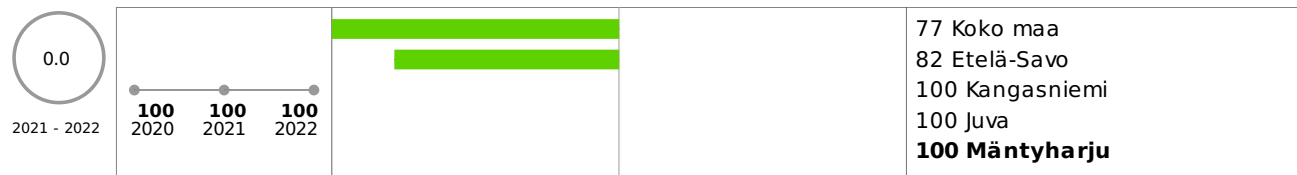
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

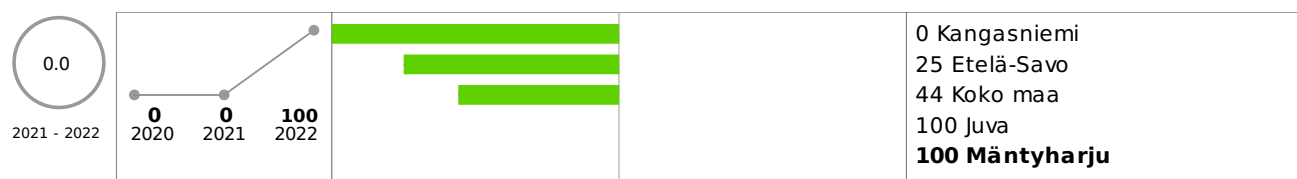
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

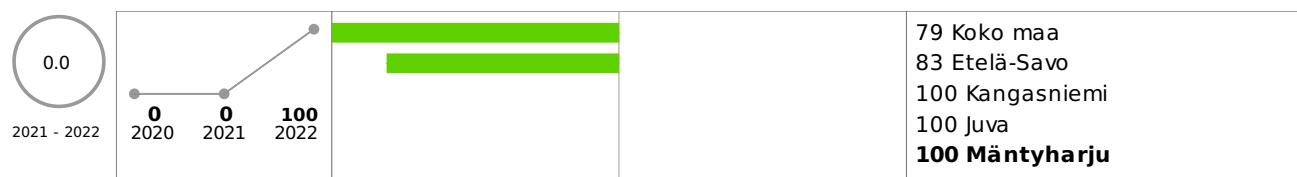
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

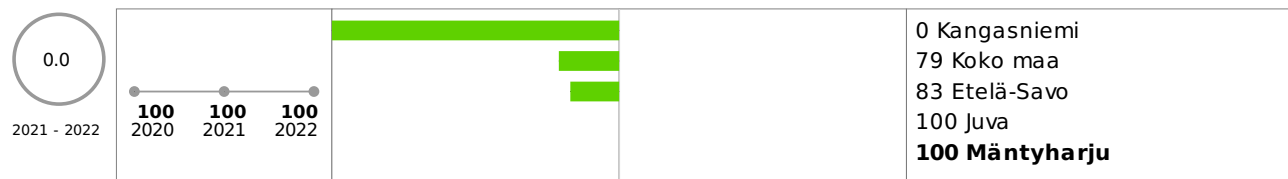
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

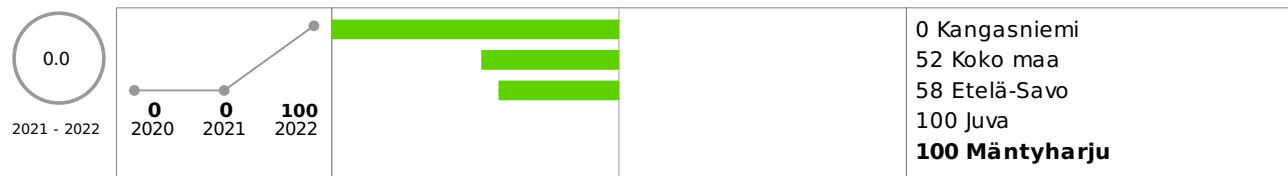
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

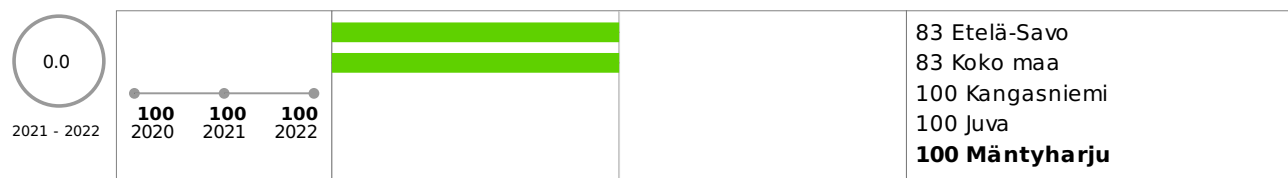
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

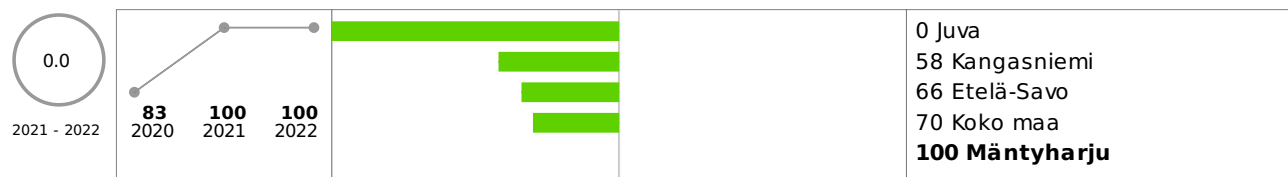
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

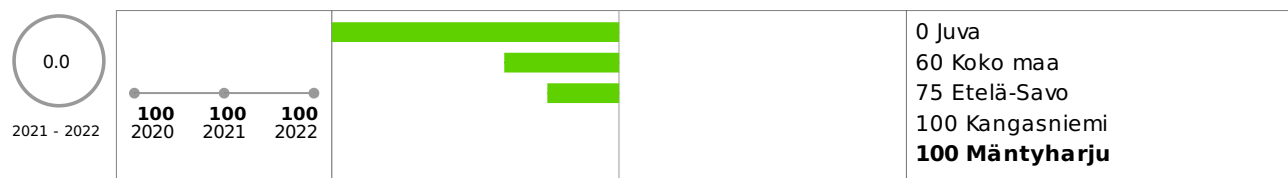
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

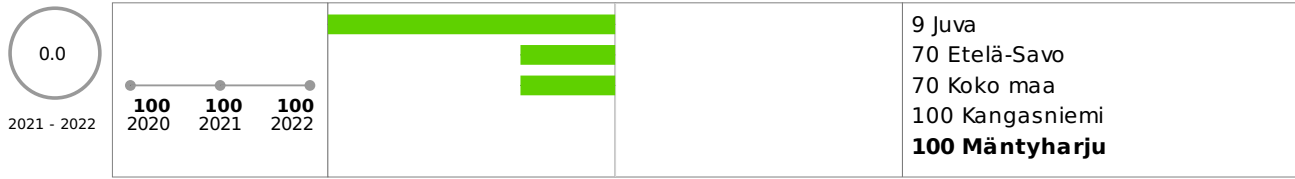

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

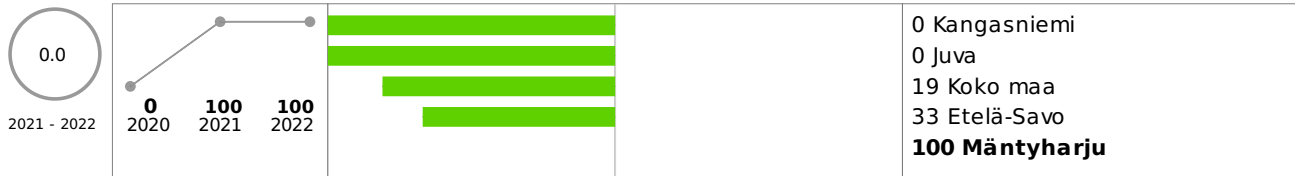

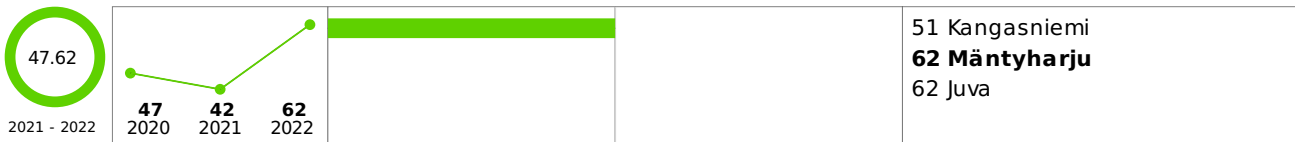
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

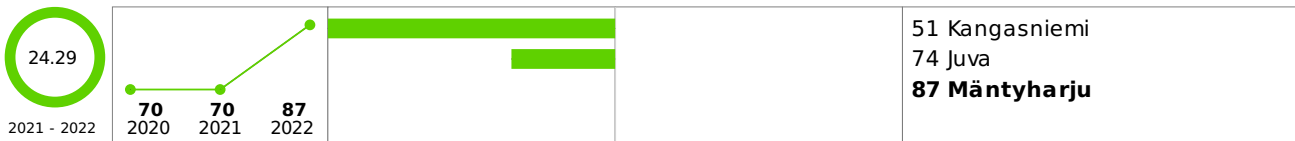
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä

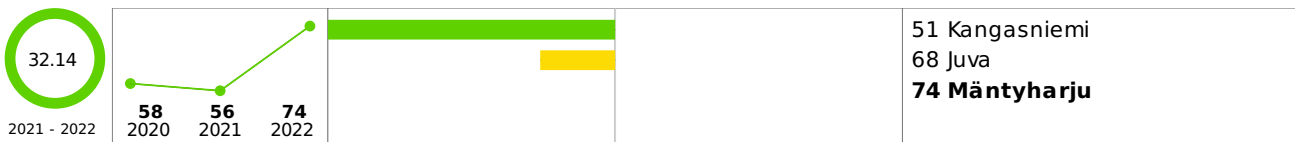
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

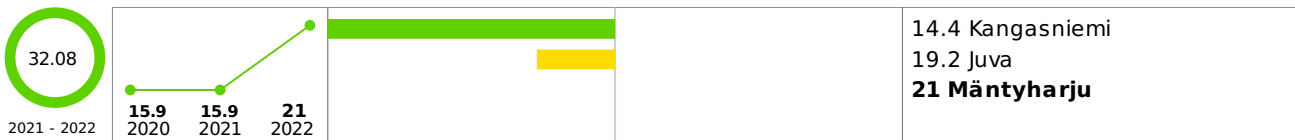
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

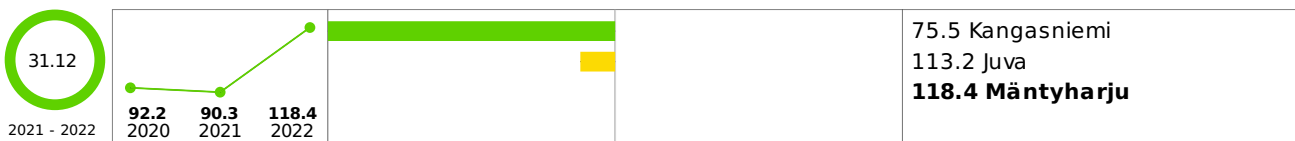
HYTE-kerroin, 0 - 100

HYTE-kerroin euroa / asukas

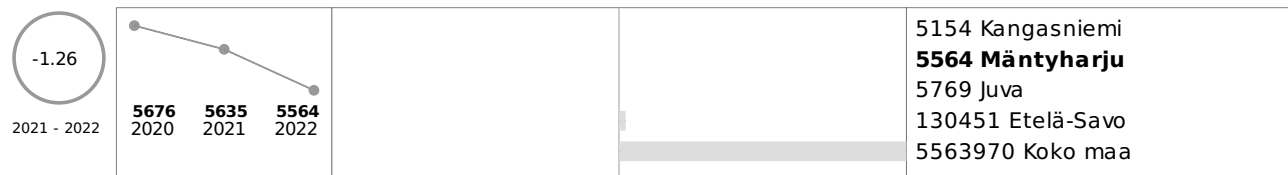
HYTE-kerroin, 1 000 euroa

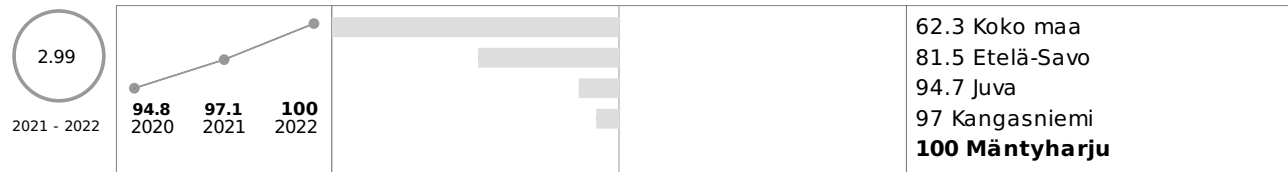
Elinvoima

Väestö

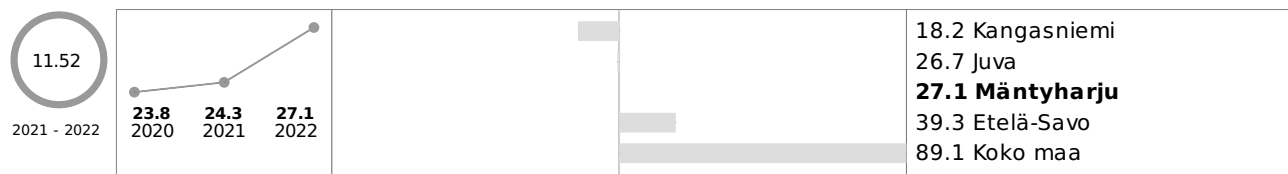
Väestö 31.12.

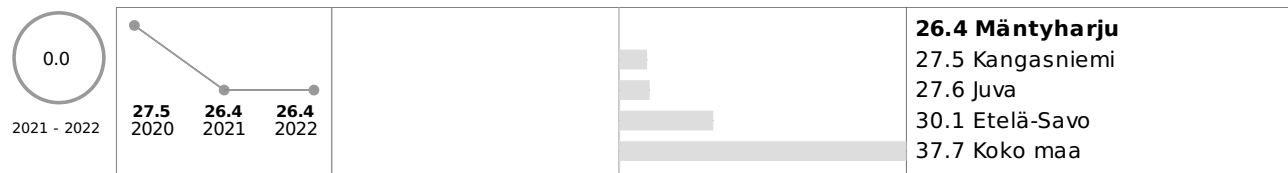
Huoltosuhte, demografinen

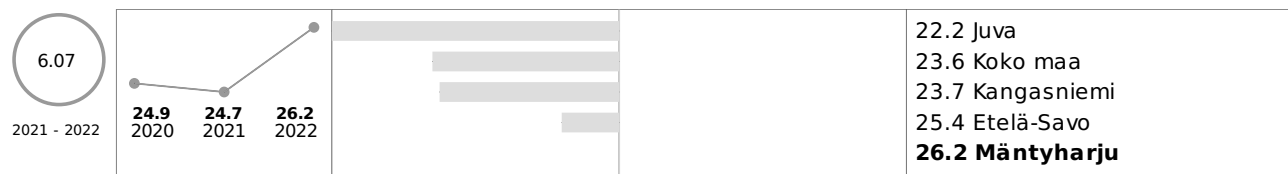
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

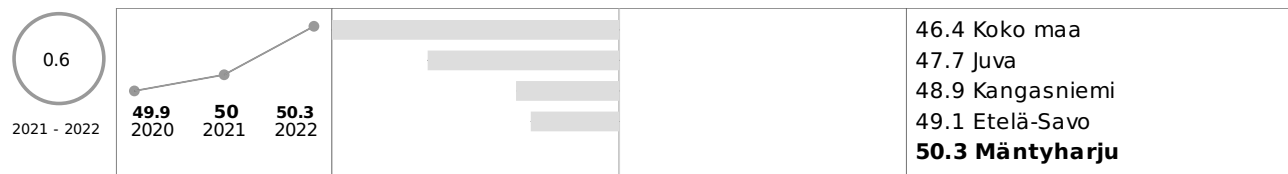
Lapsiperheet, % perheistä

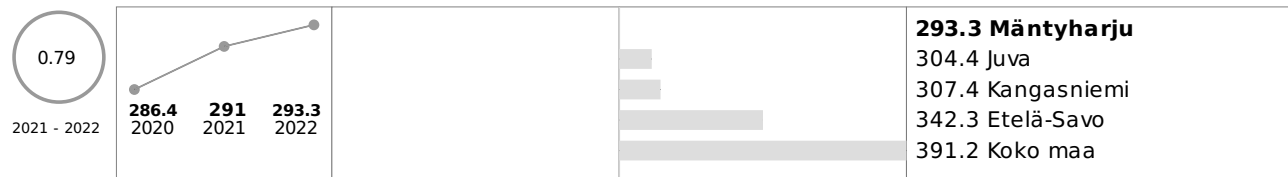
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

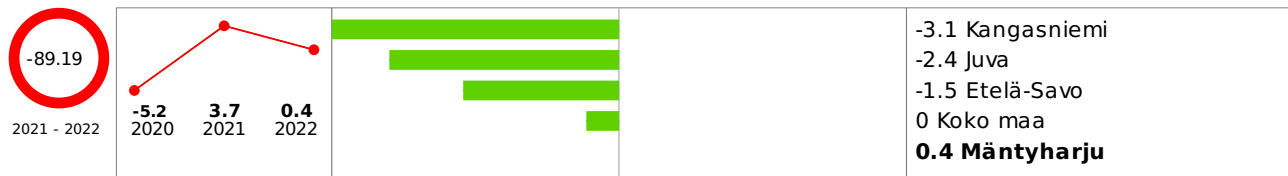
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustasomittain

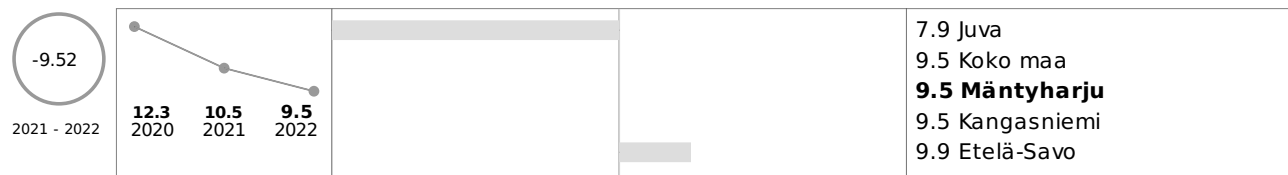

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

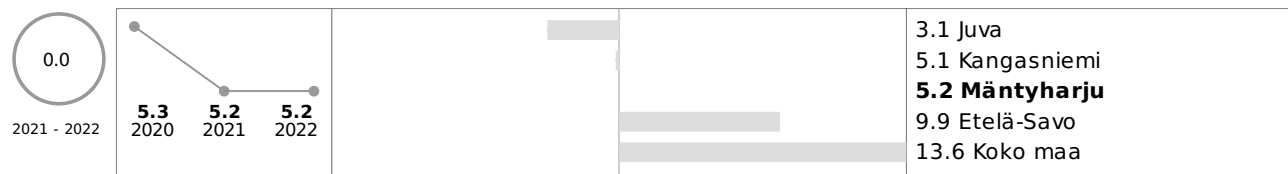

Elinvoima

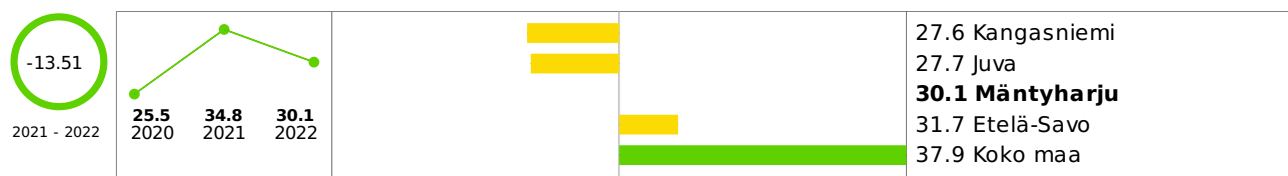
Työttömät, % työvoimasta

Yleistä asumistukea saaneet yhteensä, % asutokunnista

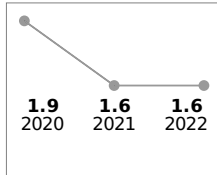
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

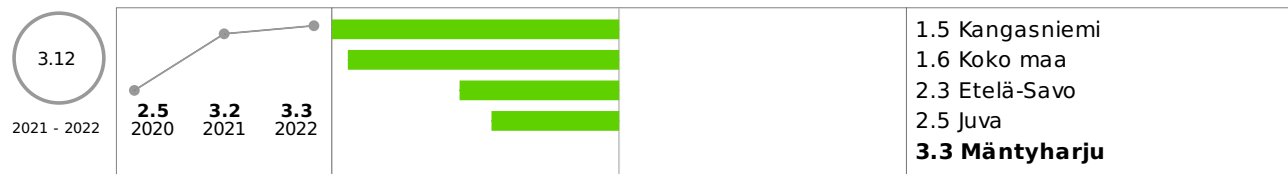

0.6 Juva
1.6 Mäntyharju
 1.7 Kangasniemi
 2.3 Etelä-Savo
 2.5 Koko maa

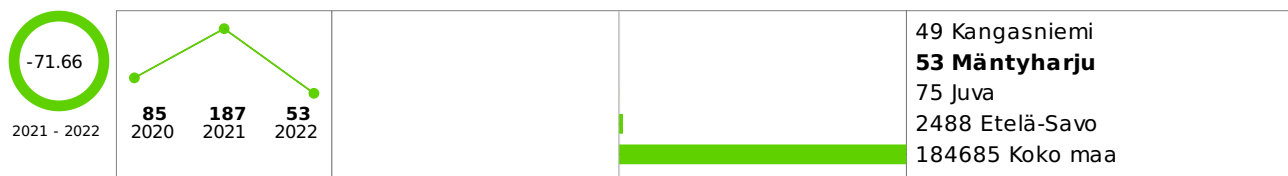
Hyvinvointi

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

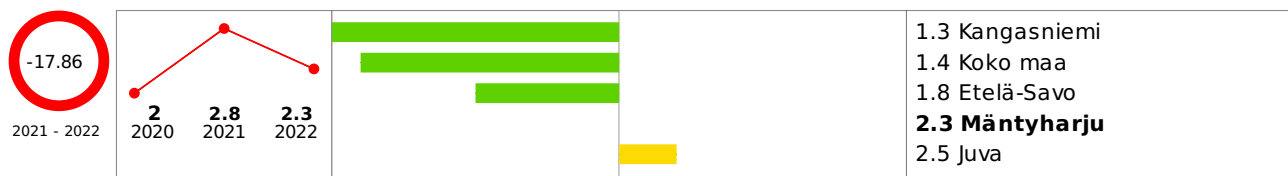
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

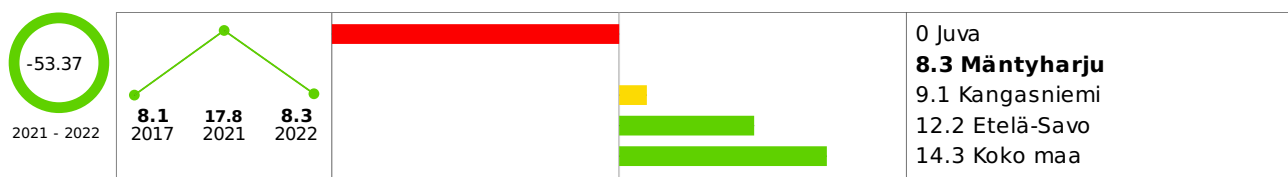
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

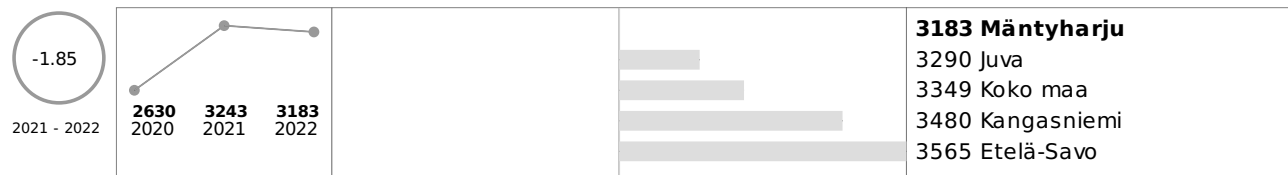
Rikoksista syyllisiksi epäillyt 0 - 14-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

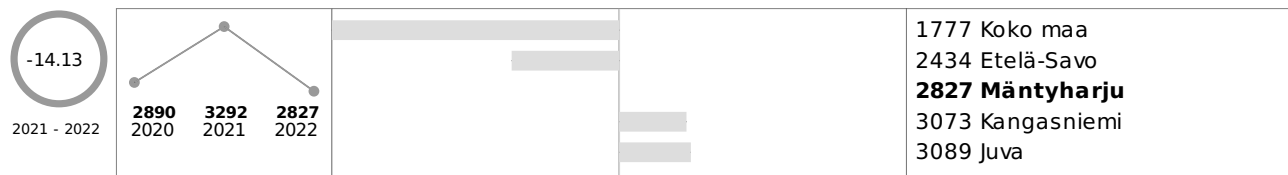
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

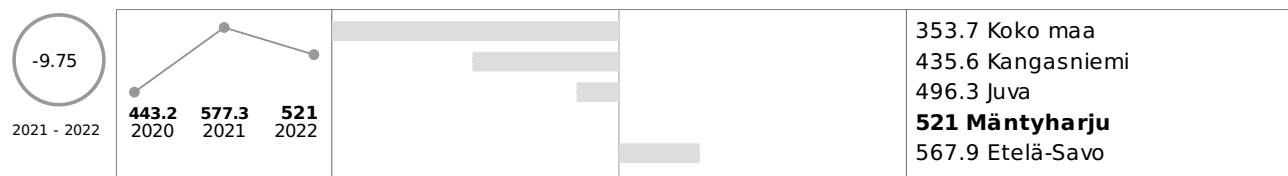
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

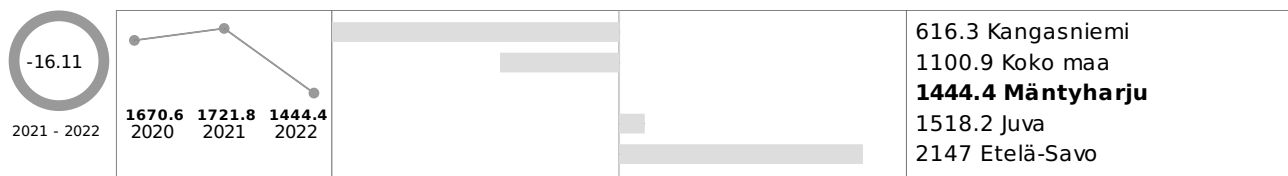
Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta

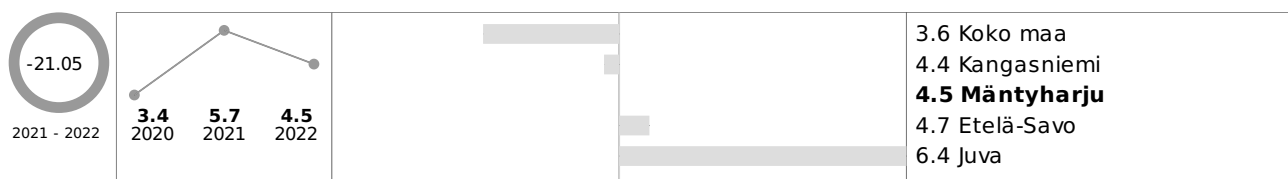
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta

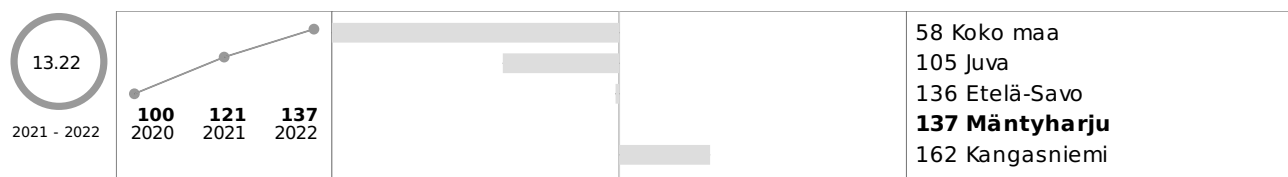

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Muut palvelut

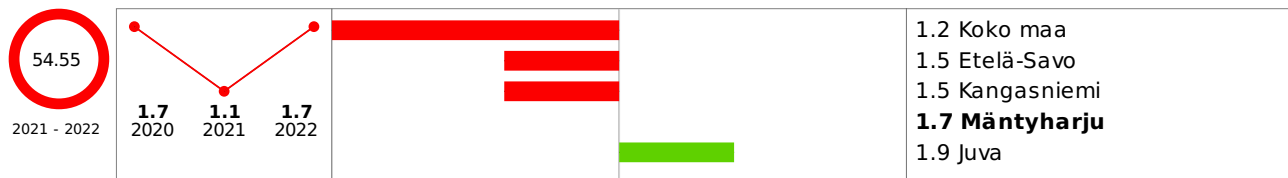
Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

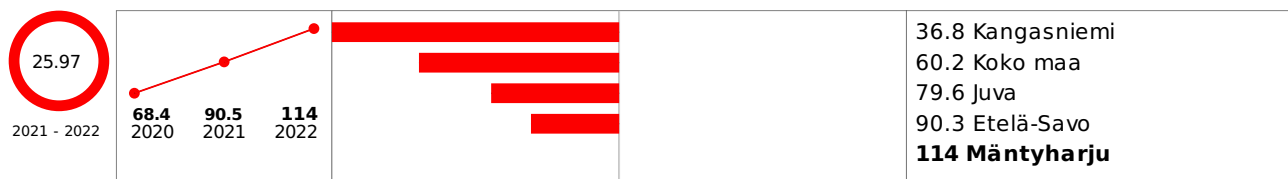
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

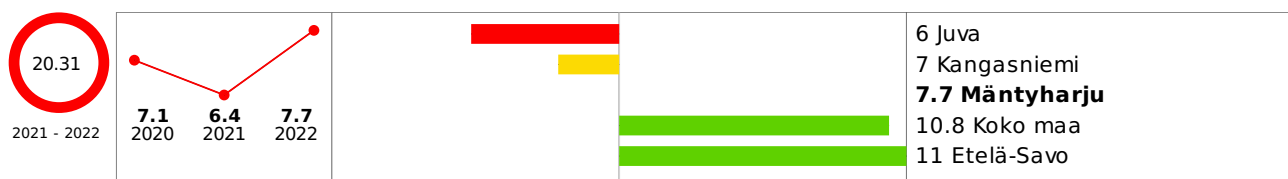

Kuntoutusrahaa saavat 16 - 19-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

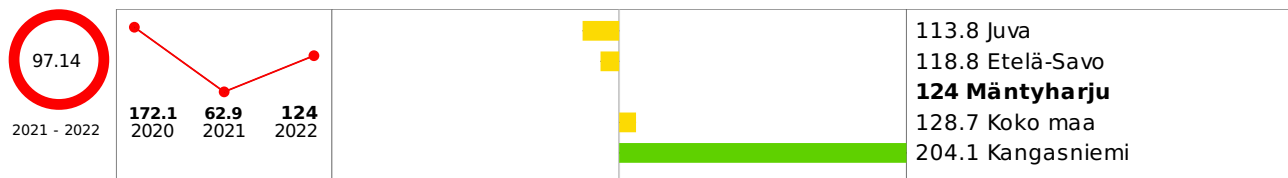
Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta täyttäneet henkilöt / 1 000 vastaavan ikäistä

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 15 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

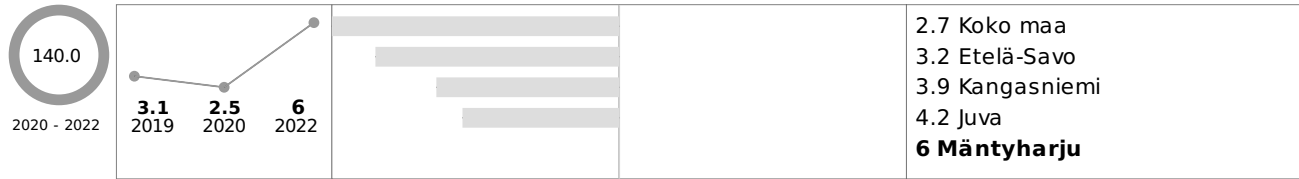
Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 24-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

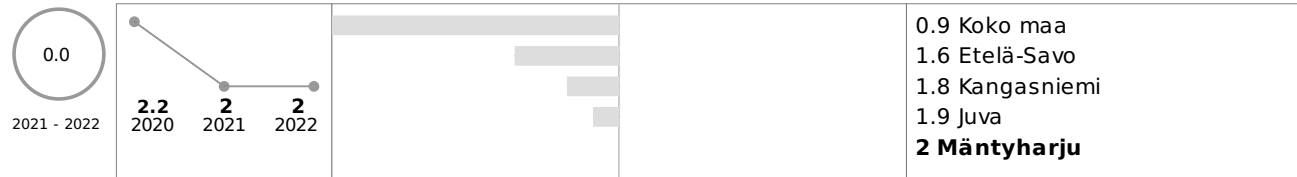

TYÖIKÄISET

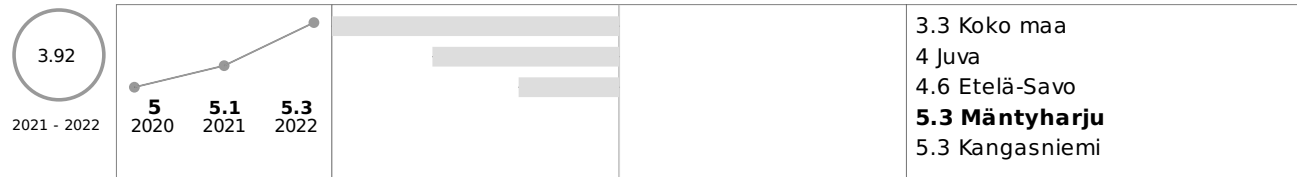
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

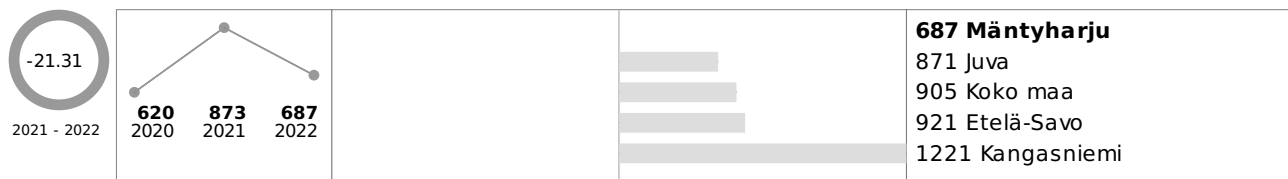
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

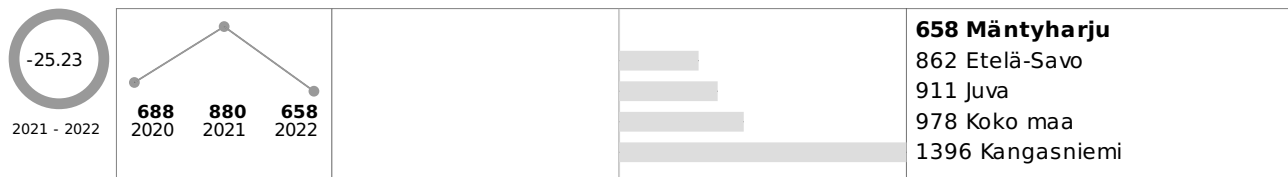
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

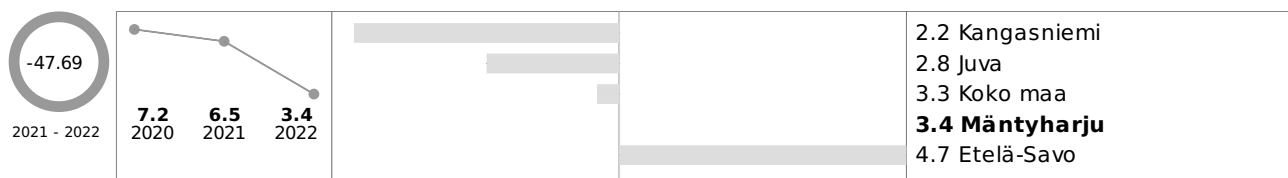
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

IKÄIHMISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

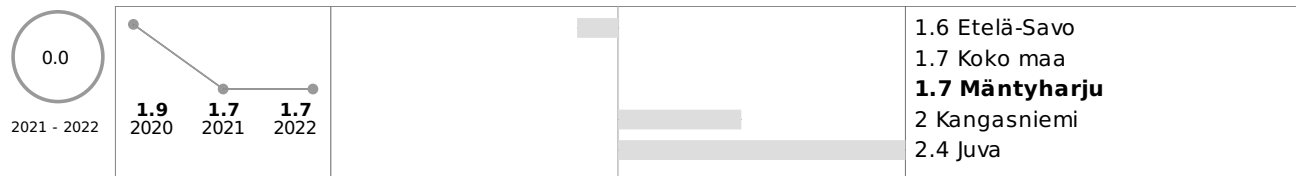

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

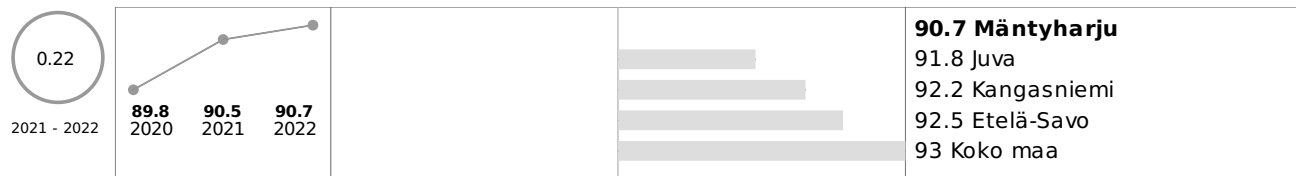
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

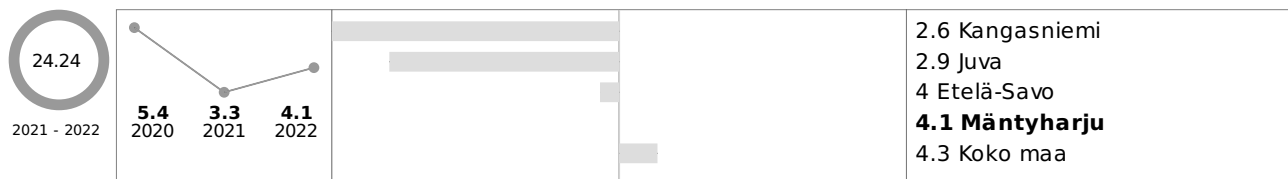
2021 - 2022

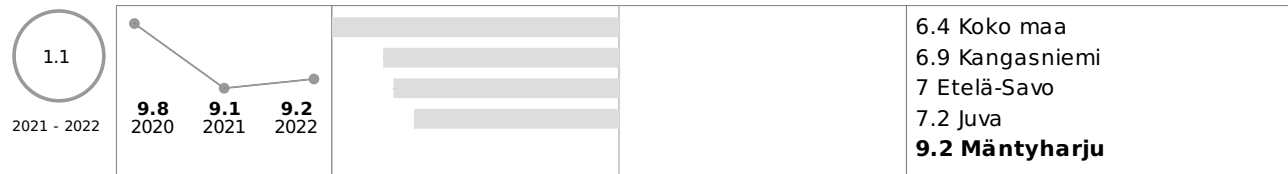
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

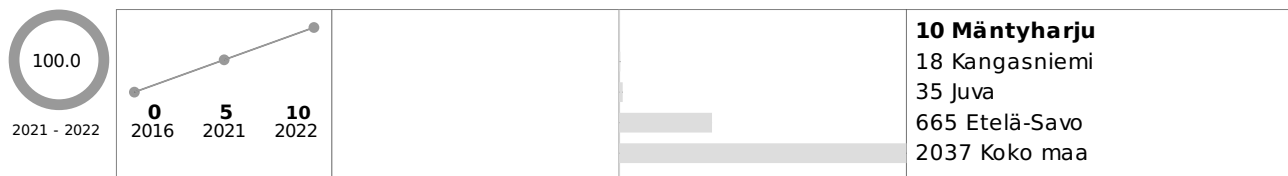
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

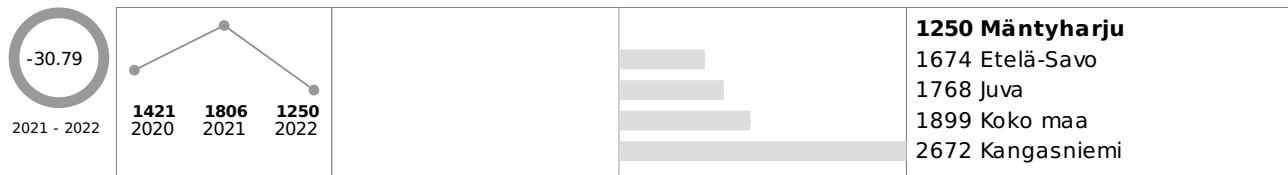
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

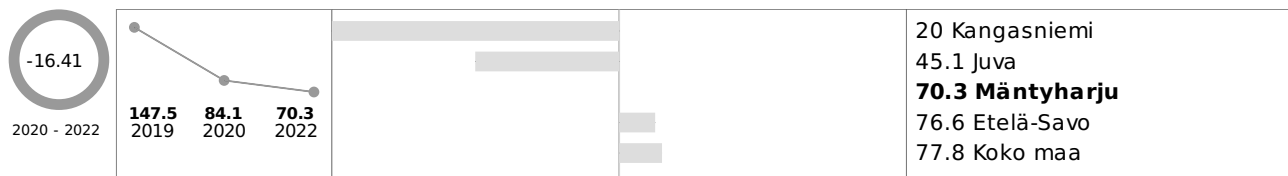
Ikääntyneiden perhehoito, asiakkaita 31.12.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

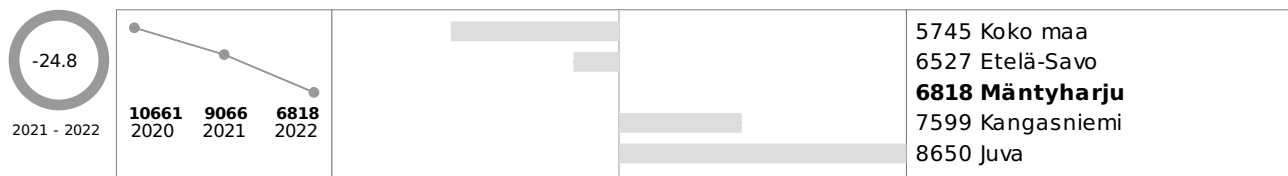

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta

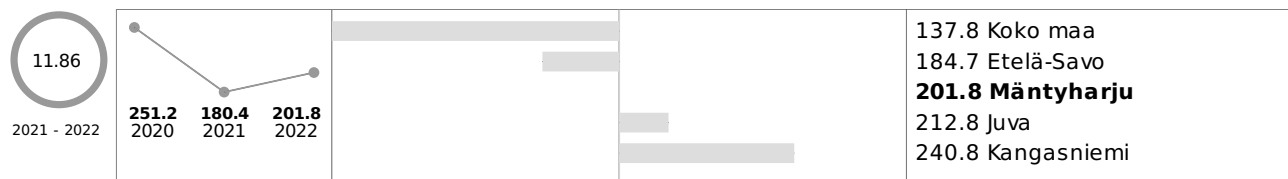

Sairauspäivärahaa saaneet 16 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

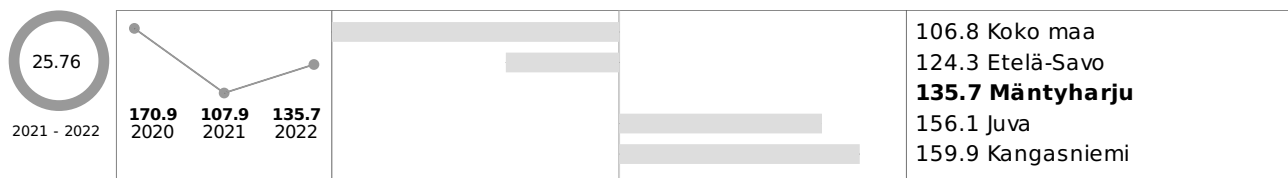

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

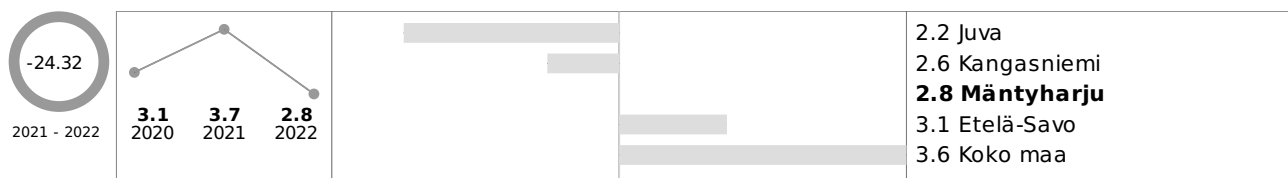
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitajaksot / 10 000 asukasta

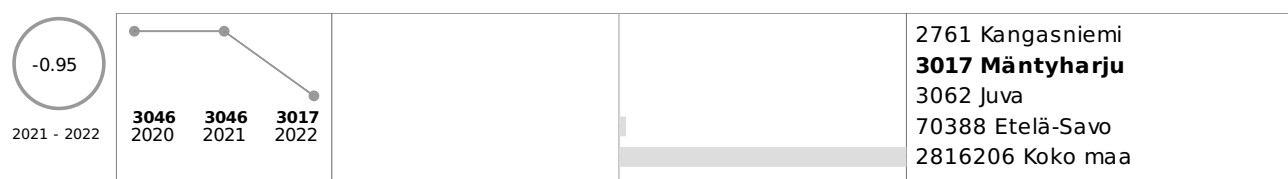
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot / 10 000 asukasta

Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta

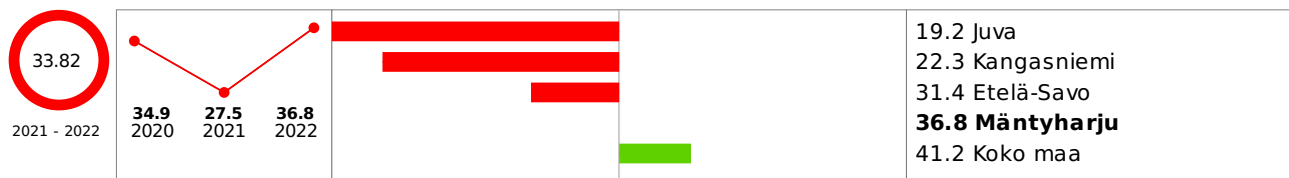
Asuntokunnat yhteensä, lkm

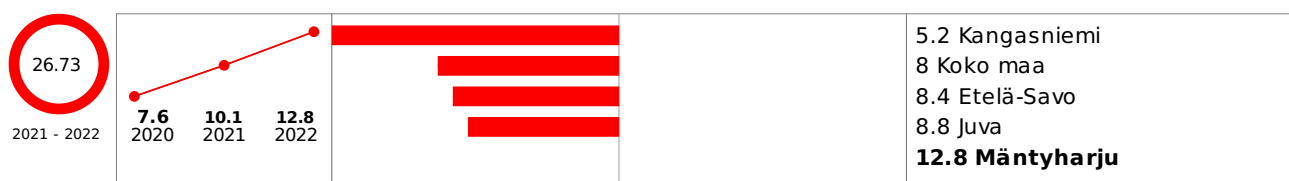
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

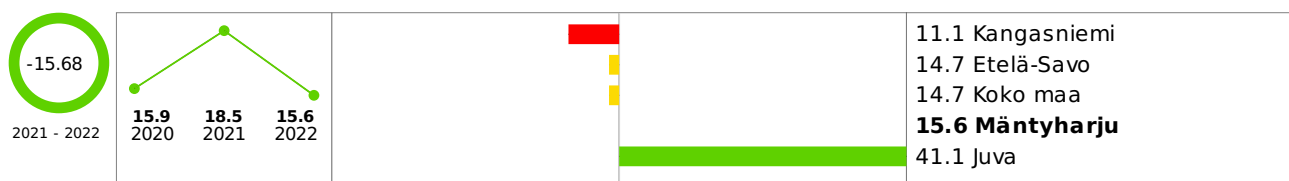
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

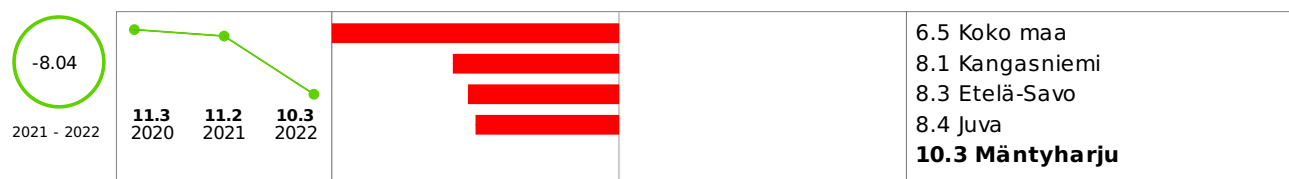
Poliisin tietoon tulleet eräät liikenne rikokset / 1 000 asukasta

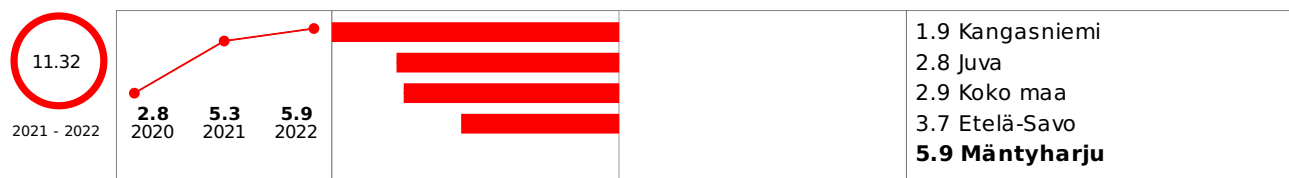
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset / 1 000 asukasta

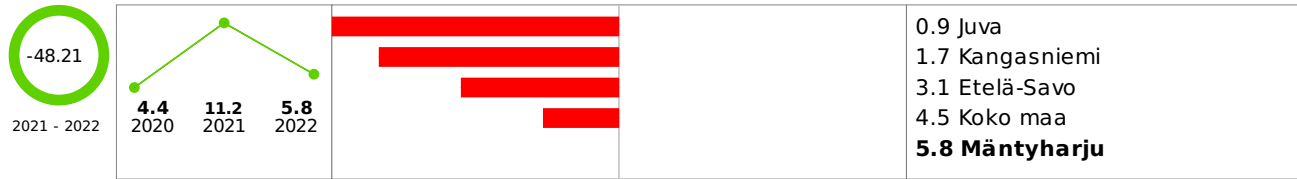
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumus tapaukset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Ahtaasti asuvat asutokunnat, % kaikista asutokunnista

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta

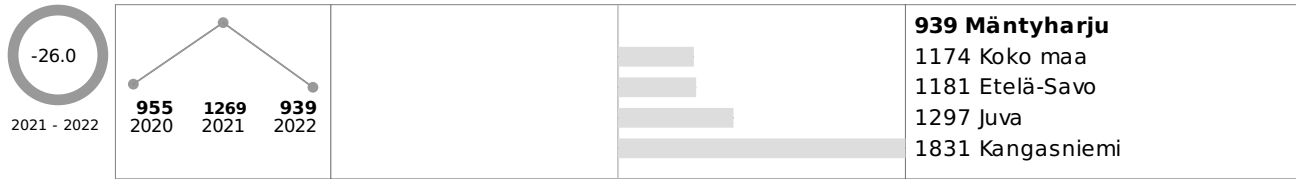

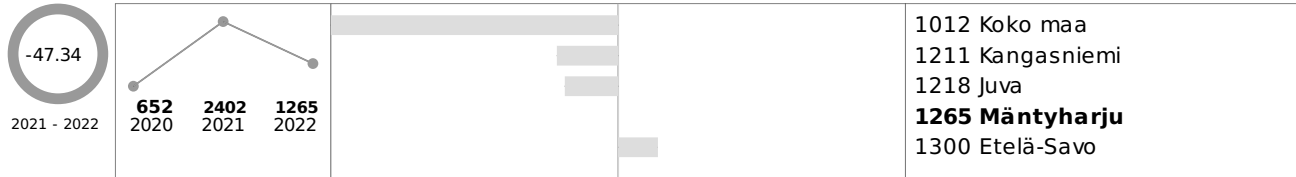
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

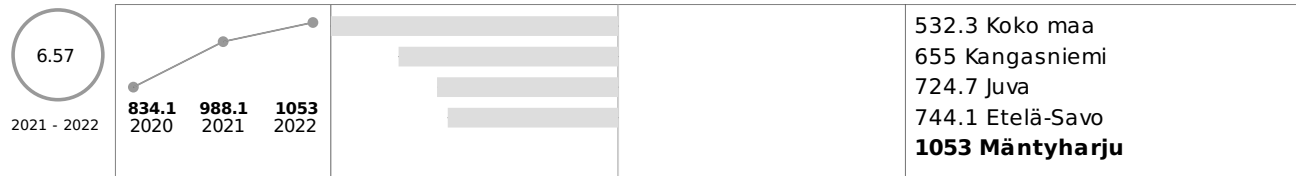
Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

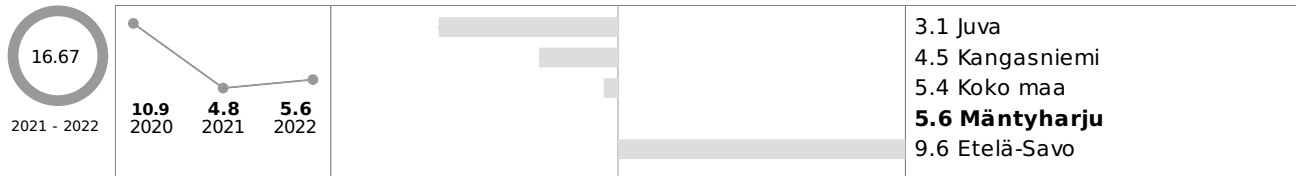
Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit (muu ammattiryhmä kuin lääkäri) / 1 000 asukasta

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttänyttä

Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta

Toimeentulotuki, euroa / asukas

